

Trgovina ljudima na području Bliskog istoka s fokusom na trgovanje migrantima

Švajcer, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:780129>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-01-27**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

TRGOVINA LJUDIMA NA PODRUČJU BLISKOG
ISTOKA S FOKUSOM NA TRGOVANJE MIGRANTIMA

JELENA ŠVAJČER

Zagreb, prosinac 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

TRGOVINA LJUDIMA NA PODRUČJU BLISKOG
ISTOKA S FOKUSOM NA TRGOVANJE MIGRANTIMA

Mentor: doc. dr. sc. Drago Župarić-Iljić

Studentica: Jelena Švajcer

Zagreb, prosinac 2021.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	DEFINICIJA MIGRACIJA.....	3
2.1.	Teoretsko definiranje migracija i povezanih pojmova	3
2.2.	Vrste migracija	6
3.	TRGOVINA LJUDIMA	13
3.1.	Teoretsko definiranje trgovine ljudima	13
3.2.	Prevenција trgovine ljudima.....	15
3.3.	Posljedice trgovine ljudima	18
4.	TRGOVINA MIGRANTIMA NA BLISKOM ISTOKU	21
4.1.	Definiranje Bliskog Istoka.....	21
4.2.	Trgovina ljudima na području Bliskog istoka	23
5.	POSEBNO RANJIVE SKUPINE KAO ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA 32	
6.	ZAKONSKI OKVIRI I ORGANIZACIJE KOJE SE BAVE SUZBIJANJEM TRGOVINE LJUDIMA	35
7.	ZAKLJUČAK	38
	POPIS LITERATURE.....	40
	POPIS SLIKA I TABLICA	45

SAŽETAK

Migracije su dio ljudske povijesti od njenih početaka i brojni su razlozi zbog kojih se ljudi odlučuju na preseljenje. Pitanje migracija važno je interdisciplinarno područje kojim se bavi i sociologija migracija. U ovom su radu definirani pojmovi migracije, vrste na koje se ona može podijeliti, pitanje trgovine ljudima s posebnim fokusom na područje Bliskog istoka. Objasnjeni su razlozi radi kojih dolazi do migracija, problemi s kojima se migranti susreću, kako dolazi do trgovine ljudima te koje društvene skupine najčešće postaju njene žrtve. Nadalje, navedene su organizacije poput Međunarodne organizacije rada (ILO) i Međunarodne organizacije za migracije (IOM) te njihovi napori u borbi protiv trgovine ljudima. Spomenut je hrvatski Nacionalni plan koji ovu temu povezuje s Republikom Hrvatskom. Pomoću sociološke teorije potisnih i privlačnih faktora te teorije segmentiranog tržišta, teorije interakcijskog pomaka i teorije institucija objašnjen je problem trgovine ljudima kroz sociološku perspektivu. Korištena je deskriptivna metoda koja je nadopunjena analitičkom komparativnom metodom. Na temelju komparativne analize organizacija koje pomažu migrantima predstavljeni su daljnji koraci u borbi protiv trgovine migrantima.

Ključne riječi: migracija, migrant, trgovina ljudima, Bliski istok

SUMMARY

Migrations have been a part of human history since its beginnings and there are number of reasons why people decide to move. The issue of migration is an important interdisciplinary field that the Sociology of Migration also deals with. This paper defines the concepts of migration and its dividable types, human trafficking and the Middle East area. The reasons for migration, the problems that migrants face, how human trafficking occurs and which social groups are the most vulnerable, are explained. Organizations such as the International Labor Organization (ILO) and the International Organization for Migration (IOM) and their anti-trafficking efforts are further listed. The Croatian National Plan is also mentioned, which connects this topic with the Republic of Croatia. Using sociological push and pull theory, segmented market theory, interaction shift theory and institutional theory, the problem of human trafficking is explained through the prism of sociology. A descriptive method was used, supplemented by an analytical comparative method. Based on the comparative analysis of organizations that help migrants, further steps in the fight against human trafficking are introduced.

Key words: migration, migrant, human trafficking, Middle East

1. UVOD

Prostorno kretanje stanovništva zabilježeno je još u prapovijesti kada su ljudi selili s mjesta na mjesto i živjeli nomadskim načinom života dugi niz godina. Naseljavanje određenog prostora bilo je potaknuto mogućnošću pronalaska hrane i održavanjem života. U današnje vrijeme (izuzmemo li turističke posjete drugim državama), prostorno kretanje stanovništva najčešće je potaknuto pronalaskom boljih životnih uvjeta (zaposlenje, kvaliteta i životni standard) ili izbjegavanjem loše situacije u vlastitoj zemlji (rat, progoni, korupcija, nesigurnost). Pitanje migracija interdisciplinarno je područje, a ova je tema važna za područje sociologije migracija jer ne govori samo o uzrocima i posljedicama migracija nego i o problemima s kojima se ljudi susreću na svom migrantskom putu, a mogu uključivati razne eksploatorske prakse poput prisilnog i robovskog rada, prostitucije i ostalih diskriminirajućih i nezakonitih ponašanja prema migrantima.

Glavni problem koji će se u ovom radu teorijski obraditi je trgovina ljudima kao dio prisilnih migracija na Bliskom istoku s fokusom na trgovinu migrantima na tom području. Definirat će se pojmovi migracije i vrste na koje se dijele, trgovina ljudima i uzroci migracija na tom području, a one su važne kako bismo lakše mogli objasniti situaciju na području Bliskog istoka i pod kojim uvjetima se javljaju problemi trgovine migrantima. Istraživačka pitanja kojima ćemo se baviti su razlozi zbog kojih prisilni migranti i žrtve trgovine ljudima napuštaju matičnu zemlju te pitanje načina na koji prelaze granicu. Pretpostavka je da su primarni razlozi društveni sukobi, odnosno ratovi te da su prelasci granica nezakoniti. Iduće istraživačko pitanje su problemi s kojima se migranti susreću prilikom dolaska u druge zemlje, ili tranzita kroz njih i kako uopće dolazi do razvoja trgovine migrantima te koje su društvene grupe najranjivije. Pretpostavka je da će žene i djeca biti najranjivija skupina jer su i inače u društvu među takozvanim posebno ranjivim skupinama. Također, navest ćemo i poslove koje su migranti, kao žrtve trgovine ljudima najčešće prisiljeni obavljati. Na kraju ćemo spomenuti napore koji se ulažu kako bi se trgovina migrantima suzbila te dosadašnja postignuća na tome polju. Odgovore o tim naporima pronaći ćemo u izvješćima organizacija kao što su Međunarodna organizacija rada (ILO), *Anti-Slavery International* i Međunarodna organizacija za migracije (IOM). Cilj ovog diplomskog rada je prikazati i analizirati problem migranata kao žrtava trgovine ljudima na području

Bliskog istoka te objasniti razloge takve situacije kao i aktivnosti međunarodnih aktera po pitanju rada na suzbijanju trgovine migrantima.

Pitanje prisilnih migracija i trgovine migrantima prikazat će se kroz prizmu socioloških teorija uz pomoć *push* i *pull* teorije, teorije segmentiranog rada, teorije interakcijskog pomaka i teorije institucija (Mesić, 2002). *Push* i *pull* teorija nam govori o čimbenicima koji utječu na donošenje odluke o preseljenju, a teorija segmentiranog rada o vrsti poslova koje migranti obavljaju. Teorija interakcijskog pomaka objasnit će promatranje migracija na Bliskom istoku kao kolektivitet koji utječe na interakcijski sistem, odnosno stvaranje novih interakcijskih sustava. Uz ovu teoriju možemo povezati i teoriju institucija kojom objašnjavamo stvaranje mreže međusobno povezanih ljudi koji mogu biti dio profitno privatnog poduzetništva ili dio humanitarnih organizacija. Ovim teorijama prikazujemo važnost razvoja sociologije migracija i razvoja novih teorija koje se mogu primijeniti na području Bliskog Istoka.

Metodologija kojom ćemo se koristiti bit će deskriptivna metoda kojom će se objasniti pojmovi migranata, migracija, prostora i razloga napuštanja tih prostora, nadopunjena metodom komparativne analize već provedenih istraživanja ILO-a i IOM-a gdje će se usporediti problem trgovine migrantima na području zemalja Bliskog Istoka te analizirati rad organizacija i njihova postignuća u bavljenju istim problemom.

Ovaj rad neće biti usmjeren na analizu migracija prema Europi, a samim time niti prema Hrvatskoj, no to ne isključuje činjenicu da su migracije problem koji nas sve zabrinjava. Hrvatsku možemo nazvati “vratima Europe“ (misleći pritom na granice Europske unije) pa je samim time problem prisilnih migranata koji postaju žrtve trgovine ljudima neizbježan i za naše prostore.

Na temelju analize organizacija koje pomažu migrantima predložit ćemo rješenja koja možemo primijeniti i na našim prostorima u svrhu borbe protiv trgovine migrantima. Na temelju analize stanja i postignuća u ovom području te uvida u rezultate postojećih istraživanja i javnih politika, bit će predstavljeni daljnji koraci u borbi protiv trgovine migrantima.

2. DEFINICIJA MIGRACIJA

Migracije su prisutne u ljudskom životu od samih početaka razvoja čovječanstva. U početku su to bile spore migracije koje su rezultirale razvojem čovječanstva, zatim su utjecale na razvoj civilizacija, a danas govorimo o međunarodnim migracijama. Migracije su u većini slučajeva potaknute pronalaskom hrane, klimatskim promjenama, a u moderno vrijeme zaposlenjem i boljim životnim standardom (Mesić, 2002).

2.1. Teoretsko definiranje migracija i povezanih pojmova

Unatoč važnosti pitanja migracije i trgovine ljudima, akademska istraživanja su ograničena. Literatura o organiziranom kriminalu i nezakonitim djelatnostima uglavnom je zanemarivala tržište trgovine ljudima i eksploatacije migranata. Isto se može reći i za brzo rastuće područje migracija. Kao rezultat toga, unatoč pozivima na empirijska istraživanja od strane nevladinih organizacija i znanstvene zajednice, još uvijek postoji malo razumijevanja za trgovinu ljudima kao ekonomski fenomen. Jedan od glavnih razloga za to je poteškoća u prikupljanju pouzdanih i reprezentativnih podataka. Ekonomski utjecaj organiziranog kriminala očituje se u izbjegavanju plaćanja poreza, političkoj i administrativnoj korupciji, razvoju crnog tržišta, kršenju prava na rad, itd. Na taj način dolazi do razvoja tržišta koji država nije u mogućnosti kontrolirati, a ono utječe na ekonomski razvoj države i stanovništva. Nezakonitim poslovanjem država ne zna da npr. neki porez nije naplaćen, dok zaposlenici često nisu prijavljeni na radno mjesto (Fiorentini i Peltzman, 1997). Trgovina ljudima, kao i trgovina migrantima, pripadaju sferi organiziranog kriminala stoga imaju ekonomski utjecaj na zemlje u kojima se odvijaju. Ovisno o vrsti migracije i o njejoj nezakonitoj provedbi te o neprijavlivanju migranta na određeni posao, dolazi do kriminalnih radnji poput izbjegavanja plaćanja poreza, kršenja ljudskih prava i prava na rad, razvoja crnog tržišta, itd.

Osim općih definicija migracija i migranata koje se nalaze u rječnicima, postoje brojne specifične definicije ključnih pojmova povezanih s migracijama koje se nalaze u

pravnoj, administrativnoj, istraživačkoj i statističkoj sferi. Pri razvoju definicija, koncepata i kategorija migranata i migracija moraju se uzeti u obzir zemljopisni, pravni, politički, metodološki, vremenski i drugi čimbenici. Na primjer, čimbenici koji opisuju migranta mogu se definirati na razne načine, uključujući rodno mjesto, državljanstvo, prebivalište, duljinu boravka, itd. To je presudno za kvantificiranje i analizu učinaka migracija i migranata.

Ujedinjeni narodi definiraju međunarodne migrante kao osobe koje su promijenile zemlju uobičajenog prebivališta. Tako razlikujemo kratkotrajne migrante koji su promijenili zemlju uobičajenog boravka na minimalno tri mjeseca, ali manje od jedne godine i dugotrajne migrante koji su promijenili zemlju uobičajenog prebivališta na duže od jedne godine (UN DESA, 1998).

Neke se zemlje koriste različitim kriterijima za identificiranje međunarodnih migranata, poput različitih minimalnih razdoblja boravka. Razlike u konceptima i definicijama, kao i metodologijama prikupljanja podataka, sprječavaju da nacionalne statistike o međunarodnim migrantima budu u potpunosti usporedive.

Ne postoji univerzalno prihvaćena definicija migranta na međunarodnoj razini. Pojam migrant najčešće obuhvaća sve slučajeve u kojima je osoba odluku o migraciji donijela slobodno iz razloga osobne pogodnosti i bez intervencije vanjskog nužnog čimbenika. Ovaj termin odnosi se i na članove obitelji koji su se preselili u drugu zemlju ili regiju kako bi poboljšali svoje materijalne ili socijalne uvjete i poboljšali svoje izgleda za budućnost (Lee, Helke i Laczko, 2015). Ujedinjeni narodi definiraju migranta kao svakoga tko živi u stranoj zemlji više od godinu dana, bez obzira na razloge migracije (dobrovoljne ili nedobrovoljne) ili migracijska sredstva (regularna ili neregularna). Međutim, postoje određene vrste kratkoročnih migranata, poput sezonskih poljoprivrednika koji putuju na kratka razdoblja npr. radi sadnje ili ubiranja poljoprivrednih proizvoda (Lee, Helke i Laczko, 2015).

Razlozi preseljenja s jednog mjesta na drugo mogu biti brojni: ekonomski, socijalni, politički, klimatski. Čimbenici koji utječu na preseljenje mogu biti privlačni ili potisni.

Mesić u svojoj knjizi navodi neke autore koji su se bavili tim čimbenicima. Prvo navodi D. Bogueua koji je razloge migracija klasificirao prema *push* i *pull* faktorima (Mesić, 2002). Neki od *push* faktora su: nepovoljna privredna situacija, nezaposlenost,

loši uvjeti osobnog razvitka. *Pull* faktori su: veća mogućnost zaposlenja, prilika za napredovanje, atraktivna životna sredina, itd. Temelj modela je interes osobe koja želi povećati zaradu, odnosno ostvariti bolje životne uvjete i standard. E. Lee je dodatno obradio ovu sistematizaciju pa je potisne i privlačne faktore razvrstao u četiri kategorije. Potisnim faktorima pripadaju: promjene u prirodnom okruženju (klimatske promjene i prirodne katastrofe), čimbenici ekonomske naravi (mogućnost pronalaska posla, napredovanje, visina dohotka), politički čimbenici te socijalni čimbenici (pripadnost određenoj okolini). Privlačni faktori su: bolja ekonomska mogućnost, stjecanje obrazovanja i poslovno napredovanje te bolji životni uvjeti. Nužno je dodati kako je Lee uzeo u obzir i faktore kao što su: područje podrijetla i područje destinacije te osobni razlozi samih migranta jer ti faktori mogu biti presudni za odluku o napuštanju zemlje (Mesić, 2002).

Određeni dio ljudi koji se odluči na migraciju to čini dobrovoljno i iz ekonomskih razloga (pronalazak boljeg posla, veća mogućnost zaposlenja). Svojevoljno su spremni napustiti zemlju zbog vlastitog boljitka. S druge strane, neki su primorani otići iz svojih domova jer su im život i dom ugroženi zbog rata ili neke prirodne katastrofe.

Europska komisija definira migranta kao osobu koja se nalazi izvan teritorija države čiji je državljanin i koji boravi u stranoj zemlji duže od jedne godine, bez obzira na uzroke (dobrovoljne ili prisilne), sredstva, zakonite ili nezakonite načine kojim su migrirali (Europska komisija, 2021).

Općenito se pod pojmom *migrant* podrazumijevaju svi slučajevi u kojima osoba ima slobodu odlučivanja o migraciji radi osobne udobnosti i bez uplitanja vanjskog faktora, pa se stoga odnosi na pojedince i članove obitelji koji se sele u drugu državu ili regiju radi poboljšanja njihovog materijalnog izgleda. Ova definicija isključuje mobilnost građana ili stanovnika unutar EU-a, unatoč činjenici da nacionalni koncepti međunarodnih migracija, kao i nacionalne statistike o međunarodnim migracijama, mogu uključivati mobilnost (Europska komisija, 2021).

2.2. Vrste migracija

Migracije su važne za povijest čovječanstva i razvoj ljudskog društva. Migracije ljudi kroz administrativne / političke jurisdikcije unutar zemlje ili među državama su bitan čimbenik društvenih promjena. Za bolje razumijevanje migracije potrebno je klasificirati migraciju prema njezinim vrstama (Philips, 2011).

Prema kriteriju razdaljine, tj. prelaska ili ne-prelaska nacionalnih granica, migracije možemo podijeliti na:

- a) unutarnju migraciju koja se događa unutar neke zemlje i
- b) međunarodnu migraciju koja se događa preko međunarodnih granica.

Procesi, uzroci i posljedice unutarnjih migracija razlikuju se od onih u međunarodnim migracijama. Prva je odgovor na socioekonomske prostorne situacije u zemlji, dok je druga povezana s međunarodnim socioekonomskim i političkim uvjetima, posebno imigracijskim i emigracijskim zakonima i politikama tih zemalja (Bhende i Kanitkar, 2006).

Međutim, mobilnost ljudi unutar nacionalnih granica vrlo je teško izmjeriti pa je upravo iz tog razloga potrebno jasno razumjeti definiciju unutarnje migracije. Ljudi se često sele s jednog mjesta na drugo, a ti su pokreti raznolike prirode. Prekoračene udaljenosti variraju od nekoliko kilometara do nekoliko stotina kilometara. Štoviše, trajanje boravka na novom mjestu može varirati od nekoliko dana do nekoliko godina. Odlazak na posao, povratak s posla, kupovina namirnica, poslovno ili turističko putovanje također su isplanirana kretanja koja uključuju promjenu mjesta, ali ih ne uvrštavamo pod pojam migracija. Takva kretanja ne uključuju trajnu promjenu prebivališta i stoga se moraju razlikovati od migracije koja uključuje promjenu uobičajenog prebivališta - uspostavljanje novog ili drugačijeg načina života (Weeks, 2008).

Na temelju trajanja migracije klasificira se u dvije vrste:

- a) trajna migracija,
- b) privremena migracija.

Namjera migranta da trajno promijeni prebivalište razlikuje trajnu migraciju radne snage od privremene (Zelinsky, 1971). U stalnoj radnoj migraciji mijenja se uobičajeno mjesto boravka migranta i šanse za povratak kući su slabe. Međutim, u

privremenoj migraciji migranti i dalje ostaju uobičajeni član kućanstva i imaju tendenciju kružno se kretati između mjesta podrijetla i odredišta u kojem rade. Privremeni radni migranti su oni pojedinci čije se prebivalište razlikuje od mjesta registracije. Stalni su migranti, s druge strane, migranti koji su promijenili registraciju u mjesto prebivališta (Goldstein i Goldstein, 1991).

Međunarodne migracije se odnose na promjenu prebivališta izvan nacionalnih granica. Međunarodni migranti su oni koji presele u drugu zemlju, a nadalje se klasificiraju kao zakoniti imigranti, nezakoniti imigranti ili izbjeglice. Zakoniti imigranti su oni koji su se preselili uz zakonsko dopuštenje države primateljice, nezakoniti imigranti su oni koji su se preselili bez zakonskog dopuštenja, a izbjeglicama definiramo one koji prelaze međunarodnu granicu kako bi izbjegli progon (IOM 2017).

Prema IOM-u (2017), prisilna migracija bila bi migracijsko kretanje u kojem postoji element prisile, uključujući prijetnje životu i egzistenciji, bez obzira proizlaze li iz prirodnih ili čovjekom uzrokovanih razloga (npr. kretanje izbjeglica i interno raseljenih osoba, raseljavanje ljudi potaknuto prirodnim, ekološkim, kemijskim ili nuklearnim katastrofama te glađu i razvojnim projektima).

Kružna migracija fluidno je kretanje ljudi između zemalja, uključujući privremeno ili dugoročno kretanje, što može biti korisno za sve uključene ako se dogodi dobrovoljno, a povezano je s potrebama radne snage zemalja porijekla i odredišta.

Neregularna migracija odvija se izvan zakonskih normi države iz koje potječe i države u koju ta migracija pristiže. Ne postoji jasna niti općeprihvaćena definicija nezakonite migracije. Iz perspektive zemalja odredišta, to je ulazak, boravak ili rad u zemlji bez potrebnog odobrenja ili dokumenata traženih prema imigracijskim propisima. Iz perspektive zemlje iz koje dolaze migranti, migracija je neredovita ako, na primjer, osoba prijeđe međunarodnu granicu bez važeće putovnice, putne isprave ili ne ispunjava administrativne uvjete za napuštanje zemlje. Međutim, izraz "nezakonita migracija" također može uključivati slučajeve krijumčarenja migranata i trgovine ljudima.

Najčešće polazište većine pitanja o migracijama su brojevi i statistika. Razumijevanje promjena u mjerilu, novonastalih trendova i promjenjivih demografskih podataka povezanih s globalnim društvenim i ekonomskim transformacijama, poput

migracija, pomažu nam da shvatimo promjenjivi svijet u kojem živimo i planiramo budućnost.

Procijenjeni broj međunarodnih migranata povećao se tijekom posljednjih pet desetljeća. Procjena je da je 2019. godine 272 milijuna ljudi živjelo izvan svojih matičnih zemalja, 119 milijuna više nego 1990. (kada ih je bilo 153 milijuna) i više od tri puta više od 1970. (84 milijuna) (UN DESA, 2019). Iako se udio međunarodnih migranata globalno povećao tijekom ovog razdoblja, vidljivo je da velika većina ljudi ostaje u zemljama u kojima su rođeni.

Tablica 1. Međunarodni migranti, 1970. – 2019.

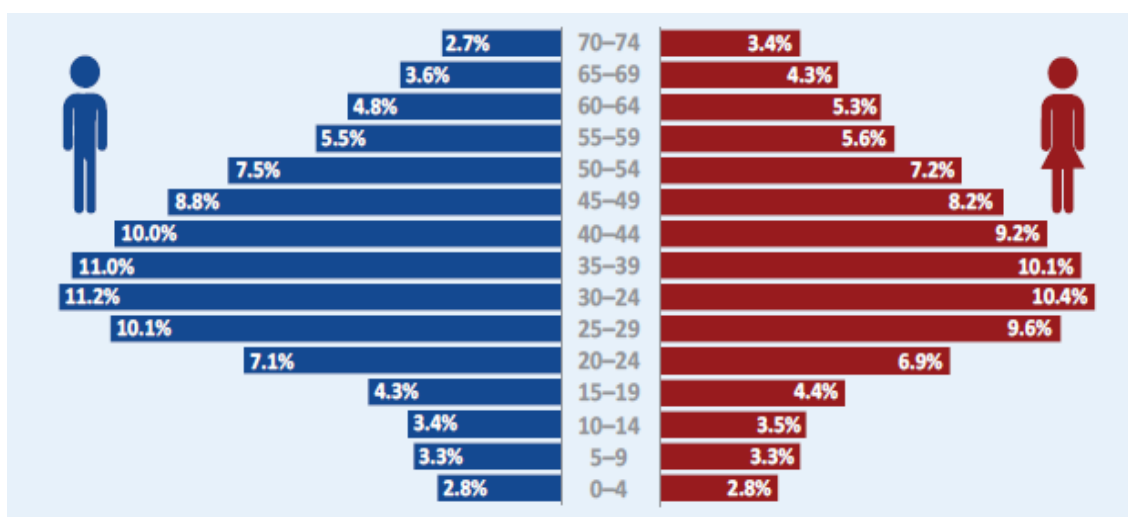
Godina	Broj migranta	Migranti kao % svjetske populacije
1970	84,460,125	2.3%
1975	90,368,010	2.2%
1980	101,983,149	2.3%
1985	113,206,691	2.3%
1990	153,011,473	2.9%
1995	161,316,895	2.8%
2000	173,588,441	2.8%
2005	191,615,574	2.9%
2010	220,781,909	3.2%
2015	248,861,296	3.4%
2019	271,642,105	3.5%

Izvor: IOM (2020) *World migration report 2020*. Geneva: International Organization for Migration.

Većina međunarodnih migranata (oko 74%) bila je radno sposobne dobi (20 do 64 godine) u 2019. godini, s blagim smanjenjem migranata mlađih od 20 godina od

2000. do 2019. (sa 16,4% na 14%) i stalnim udjelom (oko 12%) međunarodnih migranata starijih od 65 godina (IOM, 2020).

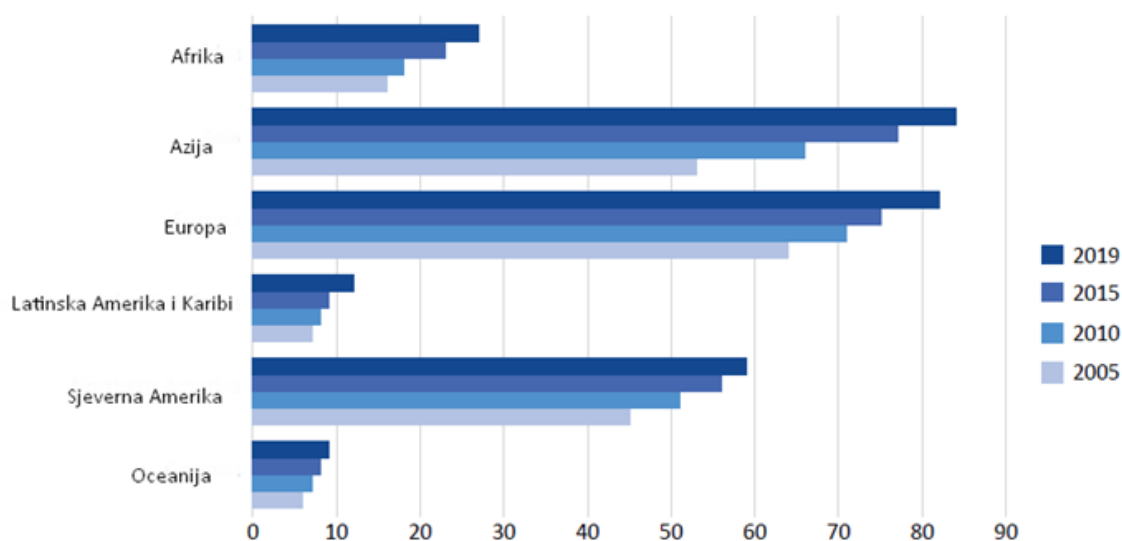
Slika 1. Populacijski histogram migranta

Izvor: IOM (2020) *World migration report 2020*. Geneva: International Organization for Migration.

Godine 2019. Europa i Azija prihvatile su približno 82 milijuna, odnosno 84 milijuna međunarodnih migranata, što čini udio od 61% ukupnog broja migranata (slika 2). Zatim slijedi Sjeverna Amerika koja je u 2019. imala gotovo 59 milijuna međunarodnih migranata, što čini 22% globalnog fonda migranata. Afrika je imala 10%, Latinska Amerika i Karibi 4% i Oceanija 3%. U usporedbi s veličinom stanovništva u svakoj regiji, Oceanija, Sjeverna Amerika i Europa imale su najveći udio međunarodnih migranata u 2019. godini, čineći 21%, 16%, odnosno 11% ukupnog stanovništva. Za usporedbu, udio međunarodnih migranata u ukupnom stanovništvu u Aziji i Africi (1,8 % odnosno 2 %) te Latinskoj Americi i Karibima relativno je nizak (1,8 %). S druge strane, Azija je zabilježila najznačajniji rast od 2000. do 2019. godine koji čini 69% (oko 34 milijuna ljudi u apsolutnom iznosu). U tom razdoblju Europa je zabilježila drugi najveći porast od 25 milijuna međunarodnih migranata, a nakon nje slijede Sjeverna Amerika s rastom od 18 milijuna i Afrika s rastom od 11 milijuna (IOM, 2020).

Slika 2. Međunarodni migranti, prema glavnoj regiji prebivališta, 2005. do 2019. (milijuni)

Izvor: IOM (2020) *World migration report 2020*. Geneva: International Organization for Migration.

U 2019. godini više od 40% svih međunarodnih migranata (112 milijuna) rođeno je u Aziji, prvenstveno u Indiji, zatim Kini i zemljama Južne Azije poput Bangladeša, Pakistana i Afganistana. Na ostalim kontinentima značajan broj međunarodnih migranata bilježe Meksiko i Ruska Federacija te nekoliko drugih europskih zemalja, uključujući Ukrajinu, Poljsku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Njemačku.

Neke zemlje podrijetla imaju velik udio vlastitih državljana koji žive u inozemstvu iz ekonomskih, političkih, sigurnosnih, trgovinskih ili kulturnih razloga, a oni mogu biti trenutni ili povijesni. Dio useljenih stanovnika u zemlji može biti rezultat useljeničkog toka koji ponekad traje desetljećima, a to pokazuje da stanovnici neke zemlje dugi niz godina mogu odabirati kao ciljanu destinaciju točno određenu državu za preseljenje.

Međunarodne migracije možemo također sagledati kroz prizmu strukturalno-konfliktne perspektive koja migracije tumači kao reproduciranje vladajućeg svjetskog poretka nejednakosti među zemljama. Razvijene zemlje nastavljaju svoj razvoj na temelju imigranata koji dolaze iz manje razvijenih zemalja. Oni pristaju na obavljanje slabije plaćenih poslova i lošije uvjete rada što pogoduje poslodavcima koji ne žele povećati plaće domaćem stanovništvu. Države iz kojih ljudi odlaze gube radno sposobno stanovništvo, dok zemlje odredišta to koriste kako bi uštedjele na plaćanju

radne snage. Na taj način problem nejednakosti postaje još veći (Mesić 2002). Trgovinu ljudima možemo pojasniti ovom teorijom zato što žrtve trgovine ljudima često obavljaju poslove koje domaće stanovništvo izbjegava te su potplaćeni i/ili nezakonito zaposleni. Ona ima utjecaj na razvoj zemalja u koje žrtve dolaze, ali i na zemlje iz kojih odlaze, o čemu će biti više riječi u idućim poglavljima.

2.3 Dodatna teorijska i konceptualna pojašnjenja

Migracije utječu na društvo na više načina. Utječu na strukturu ljudi, ekonomske i političke prilike, promjene u okolišu, kulturu i svakodnevni život. Upravo su zbog toga predmet proučavanja raznih disciplina, među kojima je i sociologija.

Jedna od socioloških teorija koja se može primijeniti u ovom radu je teorija interakcijskog pomaka. Ova teorija u fokus stavlja migrante kao kolektivitet, što znači da cjelokupne migracije na nekom području rezultiraju promjenom strukture društva (Mesić, 2002). U ovom slučaju, migracije potaknute različitim motivima (najčešće ratnim sukobima) dovode do toga da se u društvu stvaraju novi interakcijski sustavi. Ovdje su to sustavi u kojima se razvija trgovina ljudima, posebno migrantima. Oni su rezultat masovnih i naglih preseljenja koji rezultiraju mrežom krijumčara i trgovaca ljudima. Krijumčarenje i trgovina ljudima dva su različita pojma. Za trgovinu ljudima (*trafficking*) karakteristično je da traje duži period (trgovci su plaćeni po dugoročnim ugovorima, a profit dolazi iz dugoročne eksploatacije), posrednik pospješuje migraciju, prelaženje granice je nezakonito ili naizgled zakonito, a migrante se (uz pristanak ili bez njega) uključuje u nezakonite aktivnosti (Bajrektarević, 2000). Krijumčarenje ljudima (*smuggling*) se odnosi na nezakonit prelazak granice u kojem je posrednik plaćen da pomogne migrantu prijeći granicu (Futo, Jandl i Karsakova, 2005). Bez obzira o kojem je načinu prelaska granice riječ, oba zahtijevaju interakciju većeg broja ljudi te utječu na promjene u društvu.

Također, kao posljedica nastaju organizacije i udruge koje se bave njihovim suzbijanjem, što dovodi do pojave novih struktura u društvu. Tako mogu nastati organizacije unutar samih zemalja (nadležna tijela, odbori, nevladine udruge) i međunarodne organizacije poput ILO-a i UNDOC-a. Organizacije zapošljavaju značajan broj ljudi koji surađuju na smanjenju problema. Velika količina migranata na području Bliskog istoka rezultira novim radnim mjestima (koji su u ovom slučaju često

nezakoniti), razvojem kriminala, promjenom strukture društva i ekonomije pa se ova teorija čini prikladnom za primjenu.

Uz ovu perspektivu, možemo primijeniti još jednu, a to je teorija institucija. Ona navodi kako se pod utjecajem migracija javljaju dvije vrste institucija. Jedne se odnose na profitno privatno poduzetništvo, a druge su dobrovoljnog i humanitarnog karaktera. Prvi tip institucija bavi se zakonitim i nezakonitim posredničkim uslugama. Neke od tih usluga su pronalazak smještaja, zaposlenja, osiguravanje tajnog prelaska državnih granica, krivotvorenje dokumenata i vize, omogućavanje putovanja. Ovaj tip institucije nije isključivo vezan uz nezakonite radnje, ali se nerijetko njima bavi (Mesić, 2002). Takve se institucije razvijaju na području Bliskog istoka kao posljedica čestih i brojnih migracija. Žrtve često upadnu u mrežu trgovine migrantima jer su prisiljeni napustiti svoju zemlju i često nemaju drugog izbora nego nezakonitim putem prijeći granicu. U druge vrste institucija, one humanitarne, spadaju organizacije čija je zadaća prevencija, zaštita i sprječavanje krijumčarenja i trgovine migrantima. One pružaju privremeni smještaj, socijalnu i zakonsku pomoć žrtvama (Mesić, 2002). To su organizacije koje se bave suzbijanjem trgovine i pružanjem pomoći žrtvama.

Pod utjecajem učestalih migracija razvija se i koncept migracijske industrije koju možemo povezati s teorijom institucija. Ovaj koncept navodi da u migracijama sudjeluju državne vlade i udruge za promoviranje radničkih prava, ali i kriminalne organizacije za trgovinu ljudima. Svima je cilj stjecanje dobiti, ali se razlikuju u načinu ostvarenja te dobiti, odnosno u zakonitim ili nezakonitim postupcima (Hernandez-Leon, 2005). Možemo reći da su migracije svojevrsan posao. Zakonite migracije provode državna tijela uz pomoć nevladinih udruga te na taj način pomažu migrantima da ostvare svoj cilj. S druge strane, trgovina i krijumčarenje ljudima nezakoniti su oblici migracije i osobe često postaju žrtve psihičkog i fizičkog nasilja. Do razvoja migracijske industrije dolazi kad veći broj ljudi migrira, a to je slučaj i na Bliskom istoku.

3. TRGOVINA LJUDIMA

Važan prvi korak u razumijevanju trgovine ljudima i njezinih posljedica je razvijanje definicije koja se temelji na trenutnom pravnom razumijevanju. Još uvijek postoje značajne nejednakosti među zemljama u načinu pristupanja istraživanju i rješavanju problema trgovine ljudima i terminologiji koju koriste.

3.1. Teoretsko definiranje trgovine ljudima

Trgovina ljudima pojavila se na globalnom dnevnom redu 1815. godine na Bečkom kongresu, kada je međunarodna obveza o prestanku prisilnog rada preuzeta u obliku zavjeta za iskorjenjivanje trgovine robljem - što je ujedno bilo i prvo pitanje o ljudskim pravima koje je obuhvaćeno na međunarodnoj razini. Nakon Prvog svjetskog rata, Liga naroda još jednom se bavila trgovinom robljem, što je rezultiralo usvajanjem Konvencije o ropstvu 1926. i Konvencije o prisilnom radu (br. 29) Međunarodne organizacije rada (ILO) 1930. (Haroff-Tavel, 2013).

Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća, problem trgovine ljudima prebačen je s međunarodnog sustava ljudskih prava na područje droge i kriminala, što dokazuje usvajanje Konvencije Ujedinjenih naroda (UN) protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima (u daljnjem tekstu Palermo protokol). Prema protokolu iz Palerma trgovanje ljudima predstavlja angažiranje, transfer ili onemogućavanje osoba pomoću prijetnje, uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe sile te davanje odnosno primanje novca ili drugih oblika koristi kako bi se postigla privola osobe za kontrolu nad drugom osobom, u svrhu njenog iskorištavanja (Haroff-Tavel, 2013:16).

Žrtve kojima se trguje u bilo koje eksploatorske svrhe definirane Protokolom iz Palerma mogu ostati u svojim matičnim područjima, prelaziti međunarodne granice ili putovati unutar vlastite zemlje. Općenito, Palermi protokol odnosi se na kaznena djela trgovine ljudima koja su međunarodna i uključuju organiziranu kriminalnu skupinu. Međutim, međunarodna priroda trgovine ljudima i umiješanost kriminalne skupine nisu neophodni da bi se trgovina utvrdila kao kazneno djelo prema domaćem zakonu bilo koje zemlje (Haroff-Tavel, 2013).

Protokol iz Palerma jasno je povezan s Konvencijom o prisilnom radu ILO-a iz 1930. (br. 29), koja prisilni rad definira kao bilo kakav posao koji se zahtijeva od druge osobe pod prijetnjom kazne i na koju navedena osoba nije dobrovoljno pristala (Moreau, 2018).

Eksploatacija ljudi u trgovini ljudima predstavlja važnu komponentu definicije, koja uključuje prisilni rad ili usluge, ropstvo i razne oblike seksualnog iskorištavanja. Koncept eksploatacije rada svojstven ovoj definiciji uspostavlja vezu između Palermuskog protokola i Konvencije br. 29 te jasno navodi da je trgovina ljudima u svrhu eksploatacije obuhvaćena definicijom prisilnog ili obveznog rada iz članka 2. stavka 1. Konvencije. Na ovaj je način pojednostavljen zadatak primjene oba instrumenta na nacionalnoj razini (CEACR, 2007).

Trgovina ljudima može, ali ne mora uključivati preseljenje žrtve. Osoba može postati žrtvom trgovine ljudima u rodnom gradu ili u nekom drugom mjestu unutar domovine, može završiti kao žrtva tijekom migracijskog puta, pristankom na suradnju s trgovcima ljudima ili sudjelovanjem u opasnim i kriminalnim radnjama (United States Department of State, 2015). Postajanje žrtvom trgovine ljudima javlja se i kao rezultat opasnih i mješovitih migracijskih tokova. Kada je riječ o međunarodnim migrantima, čimbenici kao što su nemogućnost zakonskog prelaska granice (zbog nezadovoljavanja zakonskih uvjeta ili nemogućnosti dobivanja vize), manjak ekonomskih sredstava pojedinca, nizak stupanj obrazovanja te viša stopa kriminala u matičnoj državi mogu utjecati na veću vjerojatnost da osoba postane žrtvom trgovine ljudima. Mreža trgovaca ljudima se razvija postupno i obuhvaća suradnju trgovaca među zemljama. Povećanjem regrutiranih trgovaca raste organizirani kriminal koji obuhvaća i trgovinu ljudima. Žrtve trgovine ljudima nisu nužno osobe koje su prisilno raseljene, nego to mogu postati tijekom dobrovoljnog preseljenja u drugu državu (UNDOC, 2016).

Trgovina ljudima može se smatrati prisilnim radom i Konvencija br. 29 obuhvaća gotovo čitav njezin spektar. Posljednjih godina postignut je napredak u razvoju zajedničkog razumijevanja trgovine ljudima i uspostavljanju međunarodnih pravnih normi koje ju uređuju. Budući da trgovina ljudima prelazi disciplinske granice postoji potreba za interdisciplinarnim istraživanjima koja taj problem objašnjavaju iz različitih perspektiva.

3.2. Prevencija trgovine ljudima

Borba protiv trgovine ljudima sve je veći politički prioritet mnogih vlada širom svijeta. U suzbijanje ovog problema na nacionalnoj razini ulažu se veliki naponi i resursi, a u međunarodnoj zajednici postoji široko rasprostranjeno mišljenje o potrebi multilateralnog odgovora, što se odražava u UN-ovom protokolu o trgovini ljudima i krijumčarenju potpisanim u Palermu u Italiji 2000. godine.

Od usvajanja Protokola u studenom 2000. godine, međunarodna zajednica zabilježila je povećanje popularnog i političkog interesa za borbu protiv trgovine ljudima, što dokazuje priljev sredstava, široko rasprostranjene kampanje za podizanje svijesti, igrani filmovi i brojne knjige, donošenje i provođenje zakona širom svijeta. Te se mjere provode u okviru utvrđenom u Protokolu o trgovini ljudima, sada poznatom kao "3P" pristup (*prevention, prosecution, protection*), koji se usredotočuje na prevenciju kriminala, kazneni progon počinitelja i zaštitu žrtava (Herring, 2017).

Slika 3: Prevencija trgovanja ljudima

Izvor: Vrebac, I. (2020) Prevencija trgovanja ljudima. Osijek: Znanstvena projektna konferencija.

Nakon nekoliko godina postavlja se pitanje koliko su zemlje napredovale u sprečavanju trgovine ljudima. Vidljivi dokazi novog zakonodavstva i povećanje

aktivnosti provođenja zakona (policijska obuka, uhićenja, suđenja, osuđujuće presude i kazne) ukazuju da su određeni naponi učinjeni na područjima kaznenog progona i zaštite žrtava. Identificirane su neke žrtve trgovine ljudima kojima je pruženo utočište¹ i / ili drugi oblici pomoći. Međutim, teško je procijeniti konačan učinak tih napora jer je malo osnovnih podataka kojima se može mjeriti napredak. U slučaju prevencije, utvrđivanje učinkovitosti još je teže.

Istraživanje o mjerama za suzbijanje trgovine ljudima među državama članicama Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) otkriva visoku razinu važnosti koja se pridaje daljnjim naporima u prevenciji, ali također otkriva raznolikost pristupa prevenciji. Države članice utvrdile su potrebu za preventivnim aktivnostima u tri koraka. Prvi je prevencija kroz javnu svijest i obrazovanje, koja odražava potrebu za educiranjem javnosti, pritom prikazujući i objašnjavajući veliku opasnost trgovine ljudima. Drugi je korak prevencija kroz prikupljanje podataka i istraživanje radi boljeg razumijevanja opsega i prirode trgovine ljudima u tim zemljama. Treći korak koji spominju države članice OESS-a je razvoj socijalnih i ekonomskih mogućnosti povezanih s rješavanjem problema trgovine ljudima, što ukazuje na potrebu stvaranja alternativa za moguće žrtve. Sva su tri koraka potrebna za razvoj sveobuhvatnih preventivnih aktivnosti i detaljno su navedena u OESS-ovom Akcijskom planu za borbu protiv trgovine ljudima. Unatoč utvrđenim potrebama i jasnom normativnom okviru, studija također otkriva da zemlje s OESS-ovim terenskim prisustvom najčešće provode prvi korak u prevenciji. Određene programe prevencije koji se odnose na drugi i treći korak provode međunarodne organizacije, organizacije civilnog društva i vladine agencije (UNDOC, 2008).

Prevenција kriminala i smanjenje ranjivosti valjani su pristupi te svaki od njih zahtjeva različitu dinamiku u planiranju politike i programa uključujući različite aktere, civilno društvo i vladine agencije. Trgovina ljudima, osim što je kazneno djelo, također je i zlouporaba ljudskih prava te je usredotočenost na poboljšanje tih prava bitna stavka svake politike u borbi protiv trgovine ljudima.

¹ Utočište ili azil definira se kao vrsta zaštite koju država prihvata pruža osobi koja bježi iz svoje domovine jamčeći joj određena prava (Kaurin, S. 2014). Osobi može biti odobren azil, a to je ujedno i najviši stupanj povezanosti koju osoba može imati s državom. Uz azil postoji još supsidijarna zaštita (ona se omogućuje osobi koja ne ispunjava uvjete za azil, ali se ne može vratiti u domovinu) i privremena zaštita (ona se pruža u slučaju većeg broja migranata i nemogućnosti učinkovitog provođenja postupka za odobrenje azila) (Zakon o azilu, NN 79/2007)

Svaka inicijativa ili politika koja smanjuje, izbjegava ili eliminira viktimizaciju kriminalom ili nasiljem naziva se prevencijom kriminala. Uključuje vladine i nevladine inicijative usmjerene na smanjenje straha od kriminala i utjecaja kriminala na žrtve (UNDOC, 2008).

U teoriji, preventivni napori trebaju imati u cilju uklanjanje nasilnih radnji prije nego li se dogode. U prevenciji zaraznih bolesti ili katastrofa u okolišu, gdje se uzroci i posljedice mogu lakše identificirati, relativno je uobičajeno imunizirati se protiv infekcije ili poduprijeti napore u borbi protiv posljedica prirodnih katastrofa. Kad se raspravlja o ljudskom ponašanju, takvi napori u prevenciji postaju složeniji. Ponekad nije moguće definitivno utvrditi hoće li pojedinačno nepovoljno ponašanje rezultirati određenim negativnim posljedicama niti je moguće tvrditi da će bilo koja preventivna mjera u konačnici smanjiti rizik od štete ili zlostavljanja. Nasilje u obitelji i trgovina ljudima otežava provođenje projekata i programa koji će spriječiti da se takvo zlostavljanje dogodi. Čini se da je financiranje programa za podizanje svijesti o potencijalnim štetama trgovine ljudima jednostavnije od financiranja općih programa osnaživanja usmjerenih na šire društvene probleme poput nepismenosti, loših zdravstvenih standarda ili nedovoljne zaposlenosti. Ovaj stav o financiranju temelji se na pretpostavci, a ne na činjenicama, jer još uvijek nije dokazano koji je pristup više ili manje učinkovit u sprječavanju trgovine ljudima (UNDOC, 2008).

Trenutno postoji malo saznanja i obrazloženja uzroka trgovine ljudima. Budući da je prepoznavanje uzročnih veza teško, većina preventivnih programa ograničava se na opisivanje posljedica trgovine ljudima kao sredstvo za sprečavanje štete. Rezultat toga su programi usmjereni na pomoć žrtvama trgovine ljudima u njihovim matičnim zemljama putem savjetovanja, osposobljavanja i zapošljavanja.

Sveobuhvatna rasprava o prevenciji treba uzeti u obzir dinamiku procesa trgovine duž kontinuuma ponude i potražnje. Ona tradicionalno uključuje zemlje podrijetla, odredišta i tranzita, ali se ne bavi unutarnjom trgovinom ljudima, koja se može dogoditi unutar iste države (npr. od ruralnih regija do urbanih centara). Svaka rasprava o prevenciji trebala bi se usredotočiti na razvijanje mjera koje uzimaju u obzir ponudu i potražnju. Utjecaj trgovine ljudima razlikuje se duž kontinuuma, od regrutacije do eksploatacije te povratka i moguće ponovne viktimizacije. Zemlje odredišta koje pokreću potražnju za trgovinom ljudima, moraju sve više prepoznati svoju ulogu u sprječavanju eksploatacije i zlostavljanja pojedinaca od strane poslodavaca, kojima se

trguje zbog prisilnog i eksploatatorskog rada. Literatura o rizicima i ranjivostima izbjeglica te raseljenih osoba posebno je korisna u razvoju prevencije (WRC, 2006).

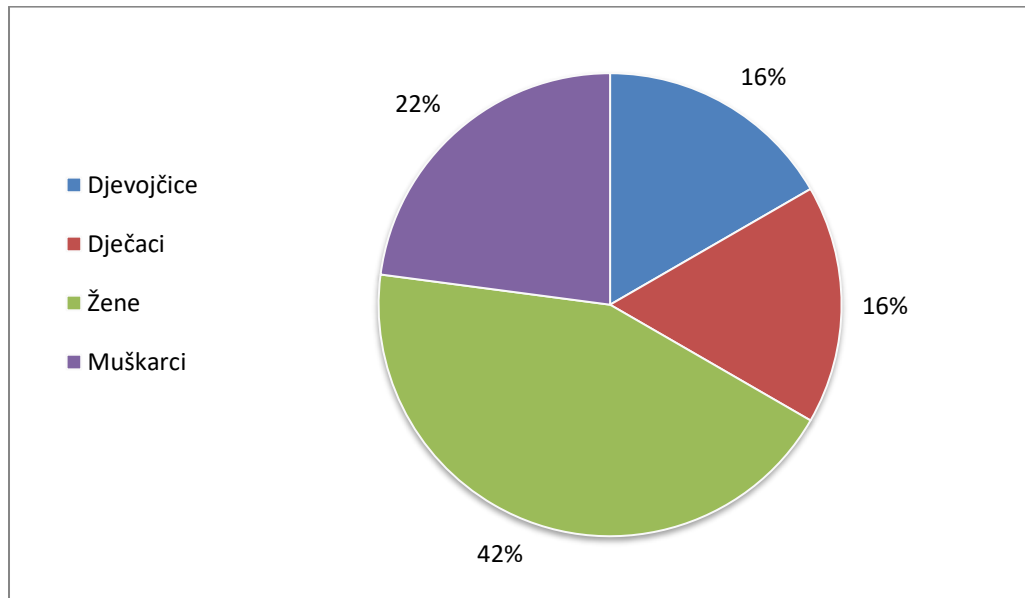
3.3. Posljedice trgovine ljudima

Trgovina ljudima danas je globalni fenomen koji pogađa žene, djecu i muškarce u preko 130 zemalja (UNDOC, 2008). Trgovina ljudima krši temeljna ljudska prava oduzimajući osnovne i široko prihvaćene pojedinačne slobode. Ona ima dalekosežne ekonomske, socijalne i kulturne posljedice. Kao kazneno djelo, krši vladavinu zakona pojedine zemlje i međunarodno pravo. Nadalje, preusmjerava blagodati migracije udaljavajući ih od migranata, njihovih obitelji, zajednica i vlada, kao i drugih potencijalnih legitimnih poslodavaca, prema trgovcima ljudima i njihovim suradnicima. Teško je precizno kvantificirati opseg i utjecaj trgovine ljudima. Dinamika trgovine neprestano se mijenja, a statistika se temelji na raznim izvorima, metodologijama i definicijama. Budući da su posljedice trgovine ljudima nepoznate, adekvatni pokazatelji koji će omogućiti zajednici mjerenje uspješnosti borbe protiv ovog zločina još se trebaju razvijati.

Unutar svakog područja borbe protiv trgovine ljudima postoje značajni i složeni međusobni odnosi, utjecaji i preklapajući faktori. Oni mogu doprinijeti i / ili utjecati jedni na druge na različite načine, a često su isprepleteni. Prepoznavanje složene prirode trgovine ljudima i njenog utjecaja presudno je za reagiranje i u konačnici, za održavanje uspjeha u borbi protiv trgovine ljudima.

Učinci trgovine ljudima utječu na pojedince u svim aspektima njihovog života. Prije nego što postanu žrtve trgovine ljudima, često su izloženi zlostavljanju, iskorištavanju, siromaštvu i lošem zdravstvenom stanju. Ti se uvjeti dodatno pogoršavaju nakon što osoba postane žrtvom trgovine ljudima. Fizičko, seksualno i psihološko zlostavljanje te nasilje, mučenje, prisilna upotreba supstanci, manipulacija, ekonomsko iskorištavanje i nasilni radni i životni uvjeti mogu se dogoditi u bilo kojoj fazi procesa trgovine ljudima. Ono što razlikuje posljedice trgovine ljudima od učinaka pojedinačnih traumatičnih događaja jest to što trgovina često uključuje dugotrajnu i ponovljenu traumu (UNDOC, 2008).

Grafikon 1. Distribucija žrtava trgovine ljudima u EU-28 prema spolu i dobi za 2017.-2018

Izvor: Francis i sur. (2018:38)

Žene su činile više od polovice žrtava (54%), djevojke 17%, muškarci 18% i dječaci 4% u EU-27 u 2017-2018. U EU-28 žene su činile 42% žrtava, djevojke 16%, muškarci 22% i dječaci 16% (Francis i sur., 2018).

Uzimajući u obzir globalnu dokumentaciju, većina onoga što je poznato govori o utjecaju trgovine na žene i djecu radi seksualnog iskorištavanja. Veliko istraživanje provedeno je 2006. godine kako bi se prikupili statistički dokazi o zdravstvenim potrebama žena koje su nedavno pobjegle iz lanca trgovine ljudima. Prema nalazima, više od polovice od 207 ispitanika iz 14 različitih zemalja doživjelo je neki oblik nasilja prije nego što je bilo predmet trgovine. Gotovo svi (95% ispitanika) prijavili su fizičko ili seksualno nasilje, pri čemu je tri četvrtine ispitanika fizički ozlijeđeno, a 90% seksualno zlostavljano. Većini ispitanih prijetilo se nasiljem i prisiljavalo na seksualne radnje. Većina žena prijavila je ginekološke infekcije, koje se često nisu liječile. To je u skladu s prethodnim istraživanjima i procjenama veličine zdravstvenih problema s kojima će se vjerojatno suočiti žene kojima se trguje zbog seksualnog iskorištavanja (UNDOC, 2008).

Trgovina ljudima u današnje je vrijeme dosegla takve razmjere da je počela utjecati na unutarnju i vanjsku politiku mnogih zemalja u kojima je problem dobio posebnu pozornost. Budući da trgovina ljudima uključuje kretanje ljudi preko

međunarodnih granica, migracijska politika jedno je od najspornijih pitanja. Međutim, trgovina ljudima također je moralno pitanje, a pojavila se i kao glavna tema rasprava i zabrinutosti u krugovima teoretičara i zaštitnika ljudskih prava.

Svake godine velik broj ljudi napušta svoje domove i obitelji u potrazi za ekonomskim prilikama koje ne pronalaze u svom okruženju. Mnogi od tih ljudi zakonito migriraju. Međutim, brojevi su toliko veliki, a ograničenja u pogledu redovite ili zakonite migracije često su vrlo stroga, pa određeni migranti završe u nezakonitom svijetu krijumčarenja ljudi. Zemlje su pooštrile mjere na granici kao odgovor na nezakonite migracije i porast trgovine ljudima. Uobičajene metode uključuju pojačanu kontrolu granica i pojačanu provedbu zakona (Miller i Baumeister, 2013).

Kada se trgovina ljudima definira u kontekstu nezakonitih migracija, fokus kontrole kriminala prebacuje se na nezakonit ulazak ili boravak u zemlji, tj. kršenje državnih zakona od strane samog migranta. Ovaj fokus povećava rizik da problem kršenja ljudskih prava i iskorištavanje, koji su obilježja trgovine ljudima, ostanu neriješeni. Čak i kada su vladine politike prvenstveno usmjerene na regrutere i eksploatatore, žrtve trgovine ljudima riskiraju da budu smatrane suradnicima u nezakonitim migracijama, a ne žrtvama zločina.

Rezultat kriminala u osnovi je mjera društvenog utjecaja tog zločina. Vrijednost svih resursa posvećenih prevenciji, liječenju, podršci žrtvama te privođenju i kaznenom progonu počinitelja uključena je u troškove trgovine. Primjerice, kao dio organiziranog kriminala postoje troškovi policije (koja istražuje sumnjiva kaznena djela i prikuplja i evidentira dokaze), tužiteljstava, kaznenih sudova, pravne pomoći i troškova obrane te zatvora. Troškovi su neizbježni za programe zaštite svjedoka, kao i zdravstvene, socijalne i druge državne usluge. Iako uspješno kazneno gonjenje u nekim zemljama može rezultirati povratom troškova i oduzimanjem imovine, u većini slučajeva resursi posvećeni tim elementima kaznenog pravosuđa, zdravstvenog i socijalnog sustava potječu iz javnih prihoda, što može ozbiljno opteretiti postojeće resurse. Trgovina ljudima, odnosno migrantima na području Bliskog istoka javlja se kao posljedica ratnih zbivanja te kulturnih, religijskih i društvenih okolnosti. U narednim poglavljima trgovina ljudima bit će sagledana u okviru područja Bliskog istoka.

4. TRGOVINA MIGRANTIMA NA BLISKOM ISTOKU

Neslaganja u definiranju Bliskog istoka, kao i netočne informacije, mogu otežati pronalaženje činjenica i podataka o trgovini ljudima u ovoj regiji. Ovaj problem pogoršava činjenica da neki bliskoistočni zakoni i kulture ne prepoznaju određene oblike trgovine ljudima kao trgovinu ljudima. Kao rezultat toga, žrtve trgovine ljudima često su nezaštićene na području Bliskog istoka i umjesto toga, često se procesuiraju jer se smatraju nezakonitim imigrantima.

4.1. Definiranje Bliskog Istoka

Arapski svijet, gledajući pripadnost Arapskoj ligi, uključuje većinu bliskoistočnih zemalja (osim Irana i Izraela) te zemlje MENA-e (osim Turske). Pripadnost arapskom svijetu određena je jezikom (arapskim), kulturom i poviješću (Toffolo, 2008).

Bliski istok obuhvaća veliku većinu jugozapadne Azije i Egipat. Počevši od ranog dvadesetog stoljeća, pojam je u širokoj upotrebi kao zamjena za izraz „Bliži istok“ (za razliku od Dalekog istoka) (Manafy, 1994). Pretpostavlja se da je izraz "Bliski istok" (*Middle East*) nastao u Britanskom uredu za Indiju 1850-ih (Beaumont, Blake i Wagstaff, 2016). Međutim, popularnost je stekao nakon što je američki mornarički strateg Alfred Thayer Mahan 1902. godine izraz upotrijebio za "označavanje područja između Arabije i Indije" (Lewis, 1968). Britansko i Rusko carstvo natjecalo se u to vrijeme za utjecaj u Srednjoj Aziji, rivalstvo poznato kao „Velika igra“. Mahan je prepoznao ne samo stratešku važnost regije već i njezin epicentar, Perzijski zaljev (Manafy, 1994). Područje oko Perzijskog zaljeva nazvao je Bliskim istokom i izjavio da je Egipatski Sueski kanal najvažniji prolaz za Britaniju pod nadzorom.

Slika 4. Bliski Istok

Izvor:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3f/Middle_East_%28orthographic_projection%29.svg Pristupljeno 10.07.2021.

Do Drugog svjetskog rata "Bliži istok" (*Near East*) definiran je kao područje usredotočeno na Tursku i istočnu obalu Sredozemlja, dok je "Daleki istok" definiran kao Kina, a Bliski istok kao područje od Mezopotamije do Burme, područje između Bližeg i Dalekog istoka. Za vrijeme vojne snage u regiji, Britanci su uspostavili bliskoistočno zapovjedništvo sa sjedištem u Kairu krajem 1930-ih. Nakon toga, pojam "Bliski istok" postao je šire korišten u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama, a bliskoistočni je Institut, između ostalog, osnovan u Washingtonu 1946. (Davison, 1959).

Propašću Osmanskog carstva 1918. godine pojam "Bliži istok" više nije u upotrebi u engleskom jeziku, dok se "Bliski istok" počeo odnositi na zemlje u nastajanju islamskog svijeta. Međutim, pojam "Bliži istok" i dalje se koristi u mnogim akademskim disciplinama, uključujući arheologiju i drevnu povijest, za opisivanje područja koje je identično izrazu "Bliski istok", a koje te discipline ne koriste (Davison, 1959).

Migracije na Bliskom istoku usko su vezane uz migracije na području sjeverne Afrike. Zajednički naziv za područje Mauretanijske, Maroka, Alžira, Libije, Tunisa, Egipta, Omana, Jemena, Saudijske Arabije, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Katara, Bahreina, Kuvajta, Iraka, Irana, Sudana, Sirije, Jordana, Libanona, Palestine, Izraela i Turske naziva se MENA (*Middle East and North Africa*) (McKee i sur. 2017). Ovo je važno spomenuti jer je Libija jedna od zemalja MENA-e, a također se ekstenzivno suočava s problemom trgovine migrantima.

4.2. Trgovina ljudima na području Bliskog istoka

Walk Free Foundation (WFF), Međunarodna organizacija rada (ILO) i Međunarodna organizacija za migracije (IOM) objavili su Globalne procjene modernog ropstva 2017. godine, procjenjujući da je 40,3 milijuna ljudi živjelo u modernom ropstvu u 2016. U arapskim državama oko 520 000 muškaraca, žena i djece bilo je podvrgnuto modernom ropstvu.

Trenutne globalne procjene modernog ropstva ne pokrivaju sve oblike modernog ropstva, jer se oblici ropstva poput trgovine organima, djece vojnika i prisilnih brakova djece trenutno ne mogu adekvatno izmjeriti. Napore u arapskim državama za izradu točnih procjena suvremenog ropstva omele su značajne praznine u dostupnim podacima, uključujući nedostatak podataka iz zemalja pogođenih sukobima o prisilnom braku i iskustvima prisilnog rada radnika migranata u regiji. Ankete obično nisu moguće u zemljama koje proživljavaju ozbiljne i trajne sukobe, poput Sirije, Iraka i Jemena, a podaci iz tih zemalja vjerojatno će podcijeniti problem (ILO, 2017).

Prilikom obrade podataka za istraživanje „Globalne procjene modernog ropstva“ došlo je do problema u kojem istraživanja koja su provedena u Arapskim zemljama nisu provedena u zemljama GCC-a². Provedena su samo na arapskom jeziku (koji većina migranata na tom području ne govori) i nisu uključivala ljude u izbjegličkim kampovima. Kad se ove praznine zajedno razmatraju, one ukazuju na značajno podcjenjivanje opsega modernog ropstva na ovom području.

² *Gulf Cooperation Council* regionalna je, međuvladina politička i ekonomska unija koju čine Bahrein, Kuvajt, Oman, Katar, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati.

Ispitivanje regionalnih i nacionalnih procjena rasprostranjenosti, mjera ranjivosti i procjena vladinih odgovora otkriva dva glavna trenda u regiji arapskih država.

Prvo, zemlje s najvećom rasprostranjenošću modernog ropstva u regiji ozbiljno su pogođene dugotrajnim ili nedavnim sukobima. Sirija, Irak i Jemen imali su najveću rasprostranjenost modernog ropstva, kao i najveći apsolutni broj žrtava u regiji, čineći 76% svih žrtava u regiji (Walk Free Foundation, 2018).

Uloga ratnih sukoba u stvaranju ranjivosti na ropstvo široko je priznata na dugi i kratki rok. To se odražava u procjeni ranjivosti kroz pet dimenzija modela ranjivosti - pitanje upravljanja, pristupa temeljnim ljudskim potrebama, nejednakosti, obespravljenih skupina i učinaka sukoba. Arapske države su druga najugroženija od pet regija (regije su podijeljene na Afriku, Sjevernu i Južnu Ameriku, Arapske zemlje, Aziju i Pacifik te Europu i centralnu Aziju) (Walk Free Foundation, 2018). Ova regija je imala relativno dobre rezultate kada se govori o dimenziji nedostatka temeljnih potreba samog modela ranjivosti, ali loše u dimenzijama upravljanja i učinka sukoba. Regionalni rezultat u dimenziji sukoba skriva regionalnu raznolikost, a Jemen, Sirija i Irak postigli su znatno više rezultate od ostalih. Regionalni prosjek mjera nejednakosti ukazuje na nešto veću ranjivost od globalnog prosjeka na ovoj dimenziji, a postoje značajne razlike u regiji, s ocjenom od 25% u UAE do visokih 65% u Iraku (Walk Free Foundation, 2018).

Zemlje s velikom ranjivošću kao posljedicom sukoba imaju veće ocjene ranjivosti u preostale četiri dimenzije. To nije iznenađujuće s obzirom na poremećaj i u nekim slučajevima, potpuni slom vladavine zakona, kao i smanjeni pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, hrani i vodi kao rezultat sukoba. Sirija je imala najveći rezultat ranjivosti u svim dimenzijama (92%). Slično tome, vladin odgovor WFF-a naglašava poremećaj vladinih funkcija uzrokovan sukobom. Irak, Sirija i Jemen isključeni su iz ovogodišnje procjene vladinog odgovora zbog kontinuiranog sukoba i ozbiljnog poremećaja u funkcioniranju vlade (Walk Free Foundation, 2018).

Drugo, dok se rasprostranjenost modernog ropstva čini niskim u arapskim državama, posebno u zemljama GCC-a zbog značajnih praznina u podacima, postoji mnoštvo dokaza koji ukazuju na visoku razinu prisilnog rada među populacijom radnika migranata koji nisu usklađeni s odgovarajućom razinom djelovanja. U arapskim državama vladine odgovore na suvremeno ropstvo često su karakterizirale neadekvatna

zaštita žrtava i slab odgovor kaznenog pravosuđa. Arapska regija dobila je lošu prosječnu ocjenu kada je u pitanju vladin odgovor na problem prisilnog rada među populacijom migranata. U usporedbi s BDP-om po stanovniku, zemlje članice GCC-a, Saudijska Arabija, Bahrein, Kuvajt, Oman, Katar i Ujedinjeni Arapski Emirati, poduzimaju relativno ograničene mjere, unatoč ozbiljnosti problema i resursima dostupnima za njegovo rješavanje. Ove stabilnije vlade u regiji arapskih država, od kojih se može očekivati da djeluju, poduzele su samo manje korake kako bi zaštitile prava i sigurnost milijuna radnika migranata koji rade u njihovim građevinskim i uslužnim sektorima. Katar je, s druge strane, obećao niz reformi rada kako bi poboljšao tretman radnika migranata, uključujući zamjenu sustava kafala³ pravnim sustavom zasnovanim na ugovoru i uvođenje minimalne stope plaće za sve radnike (Pattisson, 2020).

UAE su poduzeli najviše koraka u borbi protiv modernog ropstva, dok su Kuvajt i Saudijska Arabija učinili najmanje. Iako se pozdravljaju nedavni naponi u rješavanju ravnopravnosti spolova za saudijske žene, radnice u domaćinstvu vjerojatno još neko vrijeme neće vidjeti slično poboljšanje svojih prava.

Druge zemlje u regiji, poput Jordana i Libanona, postavile su određene mjere zaštite za migrantsku populaciju, ali one se bore s trenutnim sukobom u Siriji i Jemenu, kao i s priljevom ljudi koji bježe iz tih kriza. Državni akteri i međunarodne organizacije i dalje se bore s ogromnim logističkim i operativnim izazovima pružanja pomoći desecima milijuna ljudi u regiji kojima je potrebna humanitarna pomoć: -22,2 milijuna u Jemenu i 13,1 milijuna u Siriji. Gledajući s druge strane, postoji ozbiljna zabrinutost zbog sigurnosti i usluga koje su na raspolaganju sadašnjim i budućim žrtvama trgovine ljudima u Iraku. Mogućnost pogoršanja situacije trgovine ljudima sve više i više raste zbog povećanja napetosti, prisustva paravojnih pristojbi u selima te kao jedan od glavnih međunarodnih nedostataka - nedovoljna rasprostranjenost nadzora. Uvjeti kao što su porast međunarodne napetosti, prisustvo vojske te nedostatak državnog nadzora znatno utječu na mogućnost razvoja trgovine ljudima. Ovi su se uvjeti, prethodno opisani za stvaranje "savršene oluje" znatno pogoršali (Bennett, 2002).

³ Sustav kafala sustav je koji se koristi za nadzor migranata koji rade prvenstveno u građevinskom sektoru u državama članicama Vijeća za suradnju u Zaljevu i nekoliko susjednih zemalja, uključujući Bahrein, Kuvajt, Libanon, Katar, Oman, Saudijsku Arabiju i Ujedinjene Arapske Emirate.

Unatoč velikom izazovu djelovanja u regiji u kojoj je sukob oslabio vladavinu zakona, pogoršao ekonomsku krizu, ugrozio fizičku sigurnost te potaknuo rizičnu migraciju i raseljavanje milijuna ljudi, vlade i akteri civilnog društva postigli su određeni napredak u svojim naporima za zaštitu i pomoć žrtvama trgovine ljudima i eksploatiranim migrantima. Unatoč rastućoj nelagodi među lokalnim stanovništvom, zemlje u regiji i dalje su velikodušne dopuštajući milijunima prognanika i izbjeglicama da ostanu u zemlji. Međutim, potrebno je mnogo više kako bi se osiguralo rješavanje modernog ropstva na svim razinama, od borbe protiv ustrajnih patrijarhalnih i ksenofobnih stavova (koji omogućavaju da moderno ropstvo napreduje u arapskim državama) do osiguranja provedbe zakonskih promjena i kaznenog progona počinitelja (Bennett, 2002).

Arapske države trenutno su izvor i odredište najvećeg broja izbjeglica i interno raseljenih ljudi na svijetu. Ovo područje doživljava sukobe i raseljavanje (nalazi se na razmeđu migracijskih putova Afganistanaca, Sudanca i Somalijaca koji bježe od sukoba u svojim zemljama), stoga se ranjivost prema modernom ropstvu uvelike povećala.

Od sredine 2016. do konca 2017. u regiju je stiglo oko 5,7 milijuna izbjeglica, a 12 milijuna ljudi interno je raseljeno u zemlje Bliskog istoka (IOM, 2018). Više od pet milijuna Sirijaca pobjeglo je u susjedni Libanon, Jordan, Irak, Tursku i Egipat, u Europu i druga odredišta, kao rezultat sukoba u Siriji. Slično tome, sukob u Iraku rezultirao je raseljavanjem više od 2,7 milijuna ljudi unutar zemlje, a 3,6 milijuna raseljenih vratilo se kući od ožujka 2018. (IOM, 2018).

Ovo raseljavanje, u kombinaciji s ozbiljnim ekonomskim padom, raširenim nasiljem, urušavanjem osnovnih javnih službi u mnogim okruzima i labavim zakonima o radu, učinilo je izbjeglice, interno raseljene ljude, manjinske skupine i obične građane ranjivim na trgovinu ljudima i eksploataciju.

Etničke i vjerske manjine, kao što su asirska i jezidska zajednica, još uvijek trpe posljedice koordiniranih, sustavnih napada i otmica koji su se dogodili 2014. godine. Žene i djevojke prisilno su premještane u domove ISIL-a, prisiljavane na prelazak na islam, udaju za borce ISIL-a, silovane i seksualno zlostavljane te prodavane kao roblje na tržnicama (ILO, 2017).

Unatoč oslobađanju Mosula, gdje su bile zatočene mnoge asirske i jazidske djevojke i žene, malo je žrtava pušteno. Uz velik broj izbjeglica i interno raseljenih

ljudi, u ovoj regiji živi i 17,6 milijuna radnika migranata, što čini više od desetine svih radnika migranata širom svijeta i trećinu arapskih radnika. Regija arapskih država i dalje je popularno odredište muškaraca i žena iz južne i jugoistočne Azije, kao i podsaharske i sjeverne Afrike, koje u regiju privlače mogućnosti zaposlenja u građevinarstvu, proizvodnji, poljoprivredi i ugostiteljstvu. U većini zemalja migrantska populacija čini znatan udio radne snage. Primjerice, 2015. godine 1,7 milijuna radnika migranata u Kataru činilo je više od 90% radne snage u zemlji (Buckley i sur. 2016).

Ovu pojavu možemo objasniti teorijom dualnog ili segmentiranog tržišta rada. Ona tržište rada dijeli na primarni sektor koji obuhvaća poslove s vrlo sigurnim radnim mjestima, dobrim radnim uvjetima i visokim plaćama te sekundarni sektor kojem pripadaju nestabilni, neugodni i opasni poslovi. Takvi se poslovi označavaju kao 3D poslovi, odnosno *dirty, dangerous and difficult*. Radnici koji obavljaju takve poslove mogu biti lako otpušteni i nemaju osigurano dugotrajno zaposlenje. S obzirom na nestabilnost i reputaciju tih poslova domaći ih radnici rijetko prihvaćaju, pa tako dolazi do potrebe za uvozom radne snage. Domaći radnici teže ostvarenju većih prihoda, statusa i ugleda u društvu, a 3D poslovi upravo su suprotno. Imigranti koji prihvaćaju ovakve poslove zanemaruju nepovoljan položaj u kojem se nalaze jer su nadnice, koje su često vrlo male, i dalje veće od onih u zemljama iz kojih dolaze. S druge strane, imigranti obavljajući ove poslove možda ne postižu ugled u zemlji u kojoj rade, ali ostvaruju zadovoljavajući status u zemlji iz koje dolaze npr. kupnjom skupocjene robe, izgradnjom kuće i sl. (Mesić, 2002: 334).

Kao primjer ove teorije možemo navesti iskorištavanje radnika migranata, posebno u građevinskom i uslužnom sektoru, koje je široko zabilježeno u cijeloj regiji. Pretjerane naknade za zapošljavanje, nezakonito oduzimanje osobnih dokumenata, zadržavanje i neisplaćivanje plaća, opasni uvjeti rada, nehigijenski uvjeti života, nezakonito prekomjerno radno vrijeme provedeno pod prijetnjom deportacije te fizičko i seksualno zlostavljanje među praksama su s kojima se suočavaju. Radnici migranti uzimaju zajmove s visokim kamatama u svojim zemljama kako bi platili pretjerane i često nezakonite naknade za zapošljavanje koje su prisiljeni plaćati. Sustavno neplaćanje, odgađanje i neisplaćivanje plaća radnika migranata u zemljama GCC-a, u kombinaciji s rastućim domaćim dugom, povećava oslanjanje radnika na posao i smanjuje povjerenje u napuštanje eksploatatorskih poslova ili zahtijevanje boljih radnih uvjeta (Buckley i sur., 2016).

Strani radnici i dalje su jedna od najeksploatiranijih skupina radnika u arapskim zemljama. Procjenjuje se da u GCC regiji živi 2,4 milijuna migranata koji rade u građevini, od kojih je većina iz Azije i Afrike. Mnoge obitelji i emigrantska kućanstva oslanjaju se na migrante koji pomažu u kućanskim poslovima poput kuhanja, čišćenja i skrbi o djeci ili starijima. Izolirani u privatnim kućama, često rade u kulturnom kontekstu u kojem se patrijarhalni, ksenofobni, rasistički i seksistički stavovi stvaraju visoku razinu ranjivosti na iskorištavanje i fizičko/seksualno zlostavljanje (Begum, 2017).

Poslovi koji obuhvaćaju brigu o kućanstvu, kuhanje, čišćenje te brigu o ukućanima još se nazivaju i 3C poslovi (*cleaning, cooking, caring*). U slučajevima gdje osoba obavlja posao skrbi i njege o ukućanima, rijetko izvršava samo jednu vrstu posla, stoga se takvi poslovi ne nazivaju kućanskim (*domestic work*), nego poslovi njegovatelja (*care work*). Tu vrstu posla najčešće obavljaju žene što dovodi do novog koncepta, a to je feminizacija migracija. Žene koje se odluče na imigraciju najčešće odlaze zbog spajanja obitelji, odnosno reunifikacije s muževima/partnerima, stoga se to još naziva i obiteljska migracija. Ostali razlozi su nepovoljni ekonomski uvjeti u vlastitoj zemlji, prirodne katastrofe, korupcija, diktatura ili rat. Često se smatraju nezakonito zaposlene jer njihov posao nije zakonski određen (Lutz, 2013).

Eksploatacija je prijavljena u raznim oblicima, uključujući oduzimanje putovnice, neisplatu ili djelomičnu isplatu plaće, radne sate bez odmora ili slobodnih dana. To uključuje neadekvatne uvjete za prehranjivanje i smještaj, ograničenja komunikacije i slučajeve fizičkog ili seksualnog zlostavljanja. Strani radnici u Omanu prijavili su svojim poslodavcima da im prijete smrću ili ih lažno optužuju za zločine ako pokušaju otići (Giammarinaro, 2017).

Strani radnici u Kuvajtu prijavljuju zlostavljanja kao što su uskraćivanje hrane, spavanje na kuhinjskim podovima ili balkonima, zatvaranje i psihičko zlostavljanje, uključujući rasističke i ksenofobne izjave (Giammarinaro, 2017.).

Rasprostranjenost dječjih brakova među sirijskim izbjegličkim stanovništvom u Jordanu povećala se, a rasprostranjenost ranih brakova među svim registriranim brakovima za Sirijce porasla je s 25 posto u 2013. na 31,7 posto u prvom tromjesečju 2014. (UNICEF, 2014).

Obitelji se navodno slažu s ranim brakovima kako bi zaštitile djevojke od seksualnog nasilja u vrijeme sukoba i smanjile ekonomsko opterećenje. Česti su i prisilni brakovi koji se koriste za usmjeravanje žena na komercijalno seksualno iskorištavanje u stranim zemljama. U područjima pod nadzorom Islamske države, nedavna izvješća sugeriraju da se sirijske i iračke žene i djevojke suočavaju s pritiskom da se udaju za borce ISIL-a te da su neki roditelji smatrali da je važno za njihove kćeri da to učine zbog ekonomske sigurnosti i fizičke zaštite (UNICEF, 2014).

Kultura i sustavi vjerovanja ključni su pokretači prisilnog braka, ne samo u arapskim državama već i u drugim regijama. Kao takvi, ti se brakovi sklapaju i izvan konfliktnih situacija, a u tim slučajevima žene i djevojke imaju veći rizik da dožive uvjete slične ropstvu i da budu podvrgnute drugim oblicima iskorištavanja, uključujući seksualno iskorištavanje, porobljavanje obitelji i razne oblike prisilnog rada. Mnogo je razloga za prisilni brak, od kojih su neki usko povezani s dugogodišnjom kulturnom praksom i razumijevanjem rodnih uloga, dok drugi odražavaju financijske potrebe. Neki uključuju mlade djevojke i žene koje sklapaju brak u zamjenu za plaćanje njihovim obiteljima, otkazivanje duga ili rješavanje obiteljskih sporova.

Prisilni brakovi mogu se sklopiti i kad silovatelj time izbjegava kaznenu sankciju ženidbom za žrtvu, obično uz pristanak njezine obitelji. Druge se prakse odvijaju u obliku razmjene jedne žene za drugu među plemenima kako bi se izbjeglo plaćanje miraza ili privremenih brakova koji vezuju ženu ili djevojku za njenog muža na dogovoreno vremensko razdoblje. To ih čini žrtvama kućnog ropstva i seksualnog iskorištavanja (Bloem, Morris i Chisolm-Straker, 2017).

Više od polovice žrtava prisilnog iskorištavanja (51%) držane su u dužničkom ropstvu, a to je utjecalo na veći udio ženskih nego muških žrtava. Žrtve u arapskim državama činile su 1% svjetskih žrtava prisilnog seksualnog iskorištavanja.

Unutar regije, Sirija, Irak i Jemen zajedno imaju i najveću rasprostranjenost modernog ropstva i najveći apsolutni broj žrtava, čineći 76 % svih žrtava u regiji (tablica 2).

Tablica 2. Procjene rasprostranjenosti modernog ropstva po zemljama

Regionalni rang	Zemlja	Procijenjena prevalencija (žrtve na 1000 stanovnika)	Procijenjeni apsolutni broj žrtava	Populacija	Udio imigranata na ukupni broj stanovnika*
1	Sirijska Arapska Republika	7.3	136,000	18,735,000	5%
2	Irak	4.8	174,000	36,116,000	0,9%
3	Jemen	3.1	85,000	26,916,000	1,3%
4	Oman	2.1	9,000	4,200,000	46%
5	Saudijska Arabija	1.9	61,000	31,557,000	38,3%
6	Bahrein	1.9	3,000	1,372,000	45%
7	Jordan	1.8	17,000	9,159,000	33%
8	Libanon	1.7	10,000	5,851,000	27%
9	Ujedinjeni Arapski Emirati	1.7	15,000	9,154,000	87%
10	Katar	1.5	4,000	2,482,000	78%
11	Kuvajt	1.5	6,000	3,963,000	72,1%

Izvor: Walk Free Foundation (2018) *The Global Slavery Index 2018: Arab States Report*.

Perth: Australia

* UN DESA (2019) *International Migrant Stock 2019*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs

Iako su ovo najpouzdanije procjene modernog ropstva na području Bliskog istoka do danas, treba ih tumačiti s oprezom i smatrati nepotpunima s obzirom na praznine i ograničenja podataka općenito, a posebno za arapske države. Napori za izradu točnih procjena suvremenog ropstva u arapskim državama znatno su otežani velikim prazninama u dostupnim podacima.

5. POSEBNO RANJIVE SKUPINE KAO ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA

Djeca izbjeglice i maloljetnici bez pratnje spadaju u posebno ranjive skupine migranata koji nerijetko bivaju uvučeni u razne eksploatorske prakse. Unutar izbjegličkih kampova postoje organizirane skupine koje dogovaraju rad za izbjeglice i maloljetnike bez pratnje. Prema izvješćima, iračka i sirijska djeca te izbjeglice u Libanonu rade u prehrambenoj industriji, tvornicama tekstila, građevinskom sektoru i poljoprivredi pod uvjetima sličnim prisilnom radu. Djecom sirijskih izbjeglica trguje se radi eksploatacije u Iraku i Libanonu, uključujući prosjačenje i prodaju predmeta na ulici. Najmanje 1500 djece (od kojih je 75 % Sirijca) prosjačilo je i radilo kao ulični prodavači u Bejrutu i okolici 2015. godine, kako bi uzdržavali svoje obitelji. U Jordanu postoje izvješća o nezakonitom prisilnom prosjačenju na ulici od strane žena i djece koje su izbjeglice ili traže azil (Giammarinaro, 2017).

Djeca se regrutiraju u oružane skupine i paravojne postrojbe u Siriji, Iraku i Jemenu. Islamska država uključila se u masovne otmice i prisilno regrutiranje. Militanti ISIL-a 2015. uveli su pravilo da se jedan sin mora priključiti ISIL-u u svakoj mosulskoj obitelji koja broji dva ili više sinova (Giammarinaro, 2017).

Djeca su uglavnom bila podijeljena u dvije skupine: djeca u dobi od pet do deset godina smještena u vjeronaučne kampove, dok su djeca u dobi od deset do petnaest godina bila prisiljena sudjelovati u vojnoj obuci. Djeca su sudjelovala u neprijateljstvima na izravne i neizravne načine, uključujući likvidaciju zarobljenika, postavljanje eksplozivnih naprava, sudjelovanje u oružanim napadima, djelovanju kao špijuni, prijevozu vojne opreme i patroliranju. Djeca nisu smjela govoriti na svom materinjem jeziku i bila su prisiljena gledati grafičke propagandne video zapise koji prikazuju odrubljivanje glava. Zbog opiranja su bili bičevani, mučeni, silovani i ubijeni. Globalna zajednica sada se suočava s velikim izazovima u spašavanju, rehabilitaciji i reintegraciji ove djece i drugih u sličnim situacijama (Giammarinaro, 2017).

Trgovina migrantima u Libiji posebno se razvila pod utjecajem ratnih sukoba na Bliskom istoku. U razdoblju od 2013.-2015. godine sirijski građanski rat te jačanje

Islamske države u Iraku i Siriji rezultirali su povećanjem migracija s tih područja preko Libije (Al-Dayel, Anfinson i Anfinson, 2021).

Istraživanje koje su proveli Al-Dayel i suradnici bavi se pitanjem zatočeničkih pritvora te ponašanjem osoblja prema migrantima koji u njima završe, zatim pitanjem tržišta robljem i transfernih točaka te na kraju rodno uvjetovanim slučajevima nasilja nad migrantima. Poseban fokus stavili su na osobna iskustva migranata te situacije u kojima su se zatekli. Analizirali su podatke u vremenskom razdoblju od 2011. do 2019. godine iz javno dostupnih izvješća raznih nevladinih udruga kao što su *Global Detention Project*, IOM i UNICEF. Trgovinu migrantima su promatrali kroz tri razine. Jedna je bila ponašanje prema migrantima u službenim pritvorima, druga se odnosila na mjesta gdje su zatočili migrante (te ih odande slali dalje na drugu lokaciju ili na posao), a treća je vezana za krijumčarske rute. Prve dvije razine odnosile su se na trgovinu migrantima, dok je treća vezana za krijumčarenje migranata. Također su istraživanje podijelili s obzirom na spolove. Zaključeno je kako su migranti proživljavali mučenje, nasilje, seksualno nasilje i druge oblike fizičkog i psihičkog maltretiranja kroz sve tri razine bez obzira na spol. Žene su najčešće prisiljavane na seksualne odnose (silovanje) te druge oblike seksualnog uznemiravanja, izgladnjivane, bile mučene i zatočene, dok su muškarce prisiljavali na teški fizički rad, mučili, izgladnjivali i premlaćivali (Al-Dayel, Anfinson i Anfinson, 2021).

Međunarodna organizacija rada (ILO) je 2013. godine predstavila istraživanje koje se bavilo pitanjem trgovine migrantima na području Bliskog istoka. Istraživanje je podijeljeno prema vrsti posla na kućanske poslove, seksualne usluge i druge poslove (*other economic activities*). Problemi za migrante nastaju kada dođu na odredište, a ne suoče se s onim što su očekivali. Neke dočekaju poslovi za koje su se prijavili, ali u potpuno drugačijim uvjetima, dok neki bivaju zaposleni na poslovima za koje se nisu prijavili. Ono što je zajedničko svim vrstama poslova je to što su zaposleni primorani raditi u neljudskim uvjetima. Rade prekovremeno, imaju ograničen prostor kretanja, često žive u kućanstvu koje im poslodavci odrede i nisu u mogućnosti komunicirati s obitelji. Žrtve seksualnog zlostavljanja (najčešće žene) uz sve navedeno, još doživljavaju seksualno nasilje, pod stalnim su nadzorom, bez osobnih dokumenata i neisplaćenih plaća. Žrtve trpe psihičko i fizičko nasilje te stalne prijetnje zbog kojih nisu u mogućnosti otići (Haroff-Tavel, 2013).

Migranti koji kasnije postaju žrtve trgovine ljudima najčešće dolaze iz siromašnih obitelji, imaju završenu srednju školu te se na migraciju odlučuju zbog bolje zarade ili ratnih sukoba u domovini. Neke od zemalja iz kojih dolaze su Jordan, Libanon, Sirija, Egipat, Irak, a neki dolaze i iz Azije i Afrike. Većina ih se seli dobrovoljno jer u početku imaju očekivanja koja se na kraju ne ispune. Prisiljeni su raditi poslove koje ne žele jer su im oduzeti osobni dokumenti te im se prijete i nad njima se vrši nasilje. Ti poslovi obuhvaćaju prisilni rad u kućanstvu, poljoprivredi, trgovini, na gradilištu te seksualne usluge. Često ih se drži u izolaciji pa nisu u mogućnosti stupiti u kontakt s obitelji ili su ti kontakti vrlo rijetki. Zlostavljanje može trajati tijekom cijelog putovanja do odredišta, pogotovo ako su u pitanju žene i djeca jer su ranjivija skupina.

6. ZAKONSKI OKVIRI I ORGANIZACIJE KOJE SE BAVE SUZBIJANJEM TRGOVINE LJUDIMA

Osim Palermaskog protokola koji je okosnica međunarodnih zakonskih okvira, postoje još i zakoni koje su odredile države pojedinačno. Tako je u Ujedinjenim Arapskim Emiratima propisana zatvorska kazna u trajanju od jedne godine do doživotnog zatvora te novčana kazna. Ove se kazne odnose na djela vezana uz trgovinu ljudima, zatočenje, premlaćivanje i seksualno nasilje. Tu ne pripada rad u kućanstvu, iako žrtve navode i te poslove kao eksploatorske (Haroff-Tavel, 2013). U Jordanu, uz novčanu kaznu, može biti izrečena zatvorska kazna u trajanju od 6 mjeseci do 10 godina, a u Libanonu do 15 godina. Kuvajt i Jemen su jedine zemlje na području Bliskog istoka koje još nisu odredile specifične kazne (Haroff-Tavel, 2013).

Uz zakone, postoje i posebne organizacije koje se bave pitanjem suzbijanja trgovine ljudima. U Jordanu, Saudijskoj Arabiji i Ujedinjenim Arapskim Emiratima formirani su državni odbori, a njihova je zadaća predlaganje zakona, pomoć i podrška žrtvama te međunarodna suradnja, podizanje svijesti o problemu trgovine ljudima te edukacija i podrška osoblju koje se bavi žrtvama trgovine ljudima. S druge strane postoje nevladine organizacije poput Caritasa i Fondacija za žene i djecu u Dubaiju koje pružaju utočište, zdravstvenu, pravnu i obrazovnu pomoć (Haroff-Tavel, 2013).

Organizacije poput Međunarodne organizacije rada (ILO) i Ureda Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNDOC) pokušavaju riješiti problem trgovine ljudima na međunarodnoj razini. ILO je posvećen postizanju jednakih mogućnosti žena i muškaraca pri obavljanju poslova u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i ljudskog dostojanstva te promiče pravo na rad, mogućnost zapošljavanja i socijalnu zaštitu (HUP 2021). Iznosi izvješća po pojedinim zemljama te predlaže zakone i strategije za poboljšanje u borbi protiv nezakonitog zapošljavanja i nehumanih uvjeta na poslu. Izvješća su grupirana prema zemljama sličnih interesa te kulturnih, ekonomskih i socijalnih čimbenika. Arapske zemlje su zajedno grupirane te im ILO predlaže strategije vezane za poboljšanje uvjeta rada i otklanjanje problema do kojih dolazi na području Bliskog istoka (ILO 2021). UNDOC je organizacija koja djeluje u 83 zemlje diljem svijeta. Teme kojima se bavi su droga, organizirani kriminal, korupcija, ekonomski kriminal i terorizam. Pomaže izgraditi državne institucije i zakonodavni okvir, osigurati granice, poboljšati međunarodnu suradnju te predlaže strategije. Posljednja strategija

koja bi trebala pomoći obuhvaća razdoblje od 2021.-2025. godine. U njoj se između ostalog bavi organiziranim kriminalom, a to je povezano s trgovinom ljudima. Navodi se pojačan napor pri prevenciji i rješavanju problema trgovine ljudima te poboljšanju razumijevanja problema kroz edukaciju, bolju međunarodnu suradnju, pomoć državama u zaštiti žrtava i svjedoka te razvoj zakonskih okvira. To namjeravaju postići opsežnijim istraživanjima, uz pomoć izvješća rada udruga i organizacija te njihovu reorganizaciju, zatim suradnju društva i države te međunarodnu suradnju (UNDOC 2021).

Republika Hrvatska također je prihvatila Palermški protokol te sudjeluje u borbi protiv trgovine ljudima na međunarodnoj razini. Uz kaznene zakone koji prate problematiku trgovine ljudima također postoji „Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima u razdoblju od 2018.-2021. godine“. U njemu su navedeni ciljevi koji trebaju biti ostvareni, a to su jačanje proaktivnih metoda suzbijanja, identificiranja i otkrivanja žrtava trgovine ljudima. Zatim osnaživanje mobilnih timova, nacionalne SOS linije protiv trgovanja ljudima, suradnja s organizacijama civilnog društva te provedba međunarodnih i regionalnih operativnih akcija. Pružanje pomoći i zaštite žrtvama u pogledu zaštite podataka, osiguranja skloništa, pravne pomoći te obrazovanja i zapošljavanja. U ovaj plan je uvrštena i prevencija koja bi trebala spriječiti trgovinu ljudima, a odnosi se na podizanje javne svijesti o problemu vrbovanja na internetu, pitanja trgovine djece i mladih te trgovine među migrantima i izbjeglicama. Također je potrebno obrazovati osobe koje su uključene u provedbu plana. Tu pripadaju djelatnici policije, suda, civilnih udruga, Oružanih snaga RH, zaposlenici ustanova socijalne skrbi, te zavoda za zapošljavanje, itd. (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 2021).

Trgovina ljudima široko je područje te zahtjeva stalni razvoj strategija i zakona koji će pridonijeti smanjenju problema. Vidljivo je da se međunarodne organizacije trude u tome, ali za to je potrebna i suradnja zemalja koje taj problem najviše pogađa. Na prostoru Bliskog istoka mnoge zemlje prihvaćaju prijedloge strategija i zakona, ali nažalost ima i onih koje prilično zaostaju. Problem neće odjednom nestati i biti u potpunosti uklonjen, ali uz nastavak ulaganja napora može doći do njegovog smanjenja. S obzirom da je Hrvatska dio tzv. Zapadne balkanske rute (prolazi Srbijom, preko istočne Hrvatske prema sjeveru i zatim kroz Sloveniju) i Istočne mediteranske rute (od Grčke preko Albanije, Makedonije, Crne gore te Bosne i Hercegovine) ovo pitanje obuhvaća i nas (Radionov i Savić, 2019). Problem trgovine ljudima postoji i duž ovih

ruta pa je RH razvila prethodno spomenuti plan kojim nastoji umanjiti problem i sudjelovati u međunarodnim akcijama protiv trgovine ljudima. Potrebno je nastaviti s provođenjem tog plana te ga unaprjeđivati u suradnji s drugim zemljama. Europska komisija je predstavila novu strategiju usmjerenu na suzbijanje kriminala, osnaživanje žrtava trgovine ljudima i privođenje trgovaca ljudima. Odnosi se na razdoblje od 2021.-2025.g. i članice Europske unije pa tako i na Republiku Hrvatsku. Više o konkretnim planovima za budućnost hrvatskih napora u borbi protiv trgovine ljudima bit će poznato u narednim mjesecima kada trenutni Nacionalni plan više ne bude aktualan (Europska komisija, 2021).

7. ZAKLJUČAK

Migracije su dio ljudske povijesti od pamtivijeka. One utječu na promjene u okolišu, strukturu društva, ekonomske i socijalne prilike, stoga postoji potreba za razumijevanjem zašto do njih dolazi. Brojni su razlozi zbog kojih se ljudi odlučuju na migracije. One mogu biti unutarnje ili međunarodne, a čimbenici koji na njih utječu podijeljeni su na one koji privlače migrante u određene zemlje i one koji ih prisiljavaju na odlazak.

Kao rezultat brojnih migracija dolazi do razvoja kriminalnih radnji kao što su trgovina i krijumčarenje ljudima. Osobe koje postaju žrtvama trgovine ljudima najčešće dolaze iz siromašnih predjela, nemaju visoku naobrazbu te su često već prije zlostavljane (Haroff-Tavel, 2013). Odlazak u drugu državu čini im se kao jedina opcija, ali zbog nemogućnosti zakonskog prelaska granice obraćaju se krijumčarima. Tako dolaze u situaciju iz koje teško mogu pobjeći jer su na razne načine (zbog oduzimanja osobnih dokumenata, prijetnji, nedostatka financijskih sredstava, fizičke prisile ili ucjena) primorani obavljati degradirajuće poslove u nehumanim uvjetima. Najčešće su zaposleni na fizički teškim poslovima (građevina, trgovina, poljoprivreda i prosjačenje), u kućanstvu (kućanski poslovi čišćenja, kuhanja i brige o ukućanima) te kao pružatelji/ce seksualnih usluga (rad u noćnim klubovima, bordelima te plaćeni spolni odnos). Žive u ograničenom prostoru, često zatočeni u kućanstvu u koje su došli. Izolirani su te nemaju mogućnost komunikacije s obitelji. Uvjeti za rad iznimno su teški i uključuju prekovremeni rad, neisplatu plaće, fizičko kažnjavanje, premlaćivanje, stalan nadzor i prijetnje.

Budući da je fenomen trgovine ljudima interdisciplinarno istraživačko područje, potrebno je uključiti brojne sektore u njezino suzbijanje. Glavni problemi s kojima se istraživači i organizacije suočavaju su nepotpunost podataka i nemogućnost prikupljanja istih. To se odnosi na migracije koje nisu zakonito provedene pa se za njih često ne zna. Uz njih onda vežemo i poslove koji su nezakoniti, a obavljaju ih žrtve trgovine ljudima. Posljednjih godina postignut je zajednički napredak u rješavanju problema trgovine ljudima i uspostavljanju međunarodnih pravnih normi. Arapske zemlje prihvatile su Palermški protokol te ih većina prihvaća sugestije međunarodnih organizacija. Neke zemlje poput Ujedinjenih Arapskih Emirata i Jordana ulažu velike napore u borbi protiv trgovine migrantima kreirajući nove zakone i ulažući financijska sredstva u prevenciju

trgovine i obrazovanje stanovništva. Međunarodna organizacija rada (ILO) i Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNDOC) godinama se bore protiv ovog problema. Predlaganjem zakona, donošenjem strategija i planova pomažu međunarodnoj zajednici u kreiranju vlastitih zakona i pokušajima da se trgovina smanji.

Republika Hrvatska svojim položajem zauzima važno strateško mjesto na putu međunarodnih migracija. Dio je tzv. Zapadno balkanske i Mediteranske rute kojom prolazi značajni dio neregularnih migranata prema Europi. Posljednja strategija koju je RH donijela po pitanju trgovine ljudima bio je Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima u razdoblju od 2018.-2021. godine. U ovoj strategiji Hrvatska se detaljno pozabavila ovim problemom te bi u takve napore trebala nastaviti ulagati i nakon 2021. godine. Preporuka bi bila da se kroz poticanje javne svijesti o problemu te edukaciji stanovništva postignu još bolji rezultati. Međunarodna suradnja i provedba strategije uvelike će pridonijeti smanjenju problema.

Trgovina ljudima izravno ugrožava razvoj stabilnijih, prosperitetnijih društava i ekonomije, a snažno djeluje protiv pomirenja političkih interesa s humanitarnim i ljudskim pravima. Raznolikost kaznenih djela povezanih s trgovinom ljudima, kao i njihove široke i međusobno povezane posljedice, stvorile su prijetnju globalnom miru, sigurnosti i stabilnosti, rezultirajući političkim, socijalnim i ekonomskim odgovorima na državnoj i međunarodnoj razini.

POPIS LITERATURE

- 1) Al-Dayel, N., Anfinson, A., & Anfinson, G. (2021). Captivity, Migration, and Power in Libya. *Journal of Human Trafficking*, 1-19.
- 2) Bajrektarević, A.H. (2000). Trgovina i krijumčarenje ljudima- povezanost s organiziranim kriminalom- međunarodne pravne mjere. *Kriminologija & socijalna integracija*, 8 (1-2), 43-55. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/94281>
- 3) Beaumont, P., Blake, G., Wagstaff, J. M. (2016) *The Middle East: a geographical study*. London: Routledge.
- 4) Begum, R. (2017) MeToo, say domestic workers in the Middle East. *Human Rights Watch*, 8(1).
- 5) Bennett, C. (2002) *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA) Orientation Handbook*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA).
- 6) Bhagwati, J. (2003) Borders beyond control. *Foreign Affairs*, 82(1), 98-104.
- 7) Bloem, C., Morris, R. E., Chisolm-Straker, M. (2017) Human Trafficking in Areas of Conflict: Health Care Professionals' Duty to Act. *AMA journal of ethics*, 19(1), 72-79.
- 8) Buckley, M., Zendel, A., Biggar, J., Frederiksen, L., Wells, J. (2016) *Migrant work & employment in the construction sector*. Genève: International Labour Organization.
- 9) CEACR (2007) *Eradication of forced labour: General Survey concerning the Forced Labour Convention, 1930 (No. 29), and the Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105)* Geneva: ILO Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations.
- 10) Davison, R. H. (1959) Where is the Middle East. *Foreign Aff.*, 38(4), 665–675.
- 11) Dudley, S. (2008) *Human Trafficking in the Middle East and North Africa Region*. Topical Research Digest: Human Rights and Human Trafficking.
- 12) Europska komisija (2021) Migration and Home Affairs, Dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/migrant_en Pristupljeno 03.07.2021.
- 13) Europska komisija (2021) Borba protiv trgovine ljudima: nova strategija za sprečavanje trgovine ljudima, razbijanje kriminalnih poslovnih modela, zaštitu i

- osnaživanje žrtava, Dostupno na:
https://ec.europa.eu/croatia/News/fighting_trafficking_in_human_beings_new_strategy_to_prevent_trafficking_break_criminal_business_models_protect_and_empower_victims_hr Pristupljeno: 24.10.2021.
- 14) Fiorentini, G., Peltzman, S. (1997) *The economics of organised crime*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 15) Francis, B., Walby, S., Pattinson, B., Elliott, A., Hoti-Llabjani, V., Phoenix, J., Peelo, M. (2018). *Data collection on trafficking in human beings in the EU*. Brussels: European Commission.
- 16) Futo, P., Jandl, M. i Karsakova, L. (2005). Illegal Migration and Human Smuggling in Central and Eastern Europe. *Migracijske i etničke teme*, 21 (1-2), 35-54. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/5645>
- 17) Giammarinaro, M. G. (2017) The role of the UN Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. *Routledge Handbook of Human Trafficking* London: Routledge.
- 18) Goldstein, S. Goldstein., A. (1991) *Permanent and temporary migration differentials in China*. Papers of the East-West Population Institute, No. 117, Hawaii: East-West Centre.
- 19) Gordon, I. R., Scanlon, K., Travers, T., Whitehead, C. M. (2009) Economic impact on the London and UK economy of an earned regularisation of irregular migrants to the UK. London: Greater London Authority.
- 20) Haroff-Tavel, H. (2013) *Tricked and trapped: Human trafficking in the Middle East*. London: International Labour Office.
- 21) Hernandez-Leon, R. (2005). The migration industry in the Mexico-US migratory system.
- 22) Hrvatska udruga poslodavaca (2021) Međunarodna organizacija rada (ILO) i Međunarodna konferencija rada, Dostupno na: <https://www.hup.hr/medjunarodna-organizacija-rada-ilo-i-medjunarodna-konferencija-rada-ilc.aspx> Pristupljeno 21.09.2021.
- 23) ILO (2017) *Global estimates of modern slavery: Forced labour and forced marriage*. Genève: International Labour Organization.
- 24) ILO (2021) Regions and countries, Dostupno na: <https://www.ilo.org/global/regions/lang--en/index.htm> . Pristupljeno: 21.9.2021.

- 25) IOM (2017) Key migration terms. International Organization for Migration. Geneva: International Organization for Migration.
- 26) IOM (2018) *Iraq Mission Displacement Tracking Matrix*. International Organization for Migration.
- 27) IOM (2020) *World migration report 2020*. Geneva: International Organization for Migration.
- 28) Kaurin, S. (2014). Azil u suvremenom međunarodnom pravu. *Pravnik*, 47 (96), 87-108. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/147351>
- 29) Lee, J. J., Helke, J., Laczko, F. (2015) *World Migration Report 2015*. Grand-Saconnex : International Organization for Migration.
- 30) Lewis, B. (1968) *The Middle East and the West*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- 31) Lutz, H. (2013). Domestic workers and migration. *The Encyclopedia of Global Human Migration*.
- 32) Manafy, A. (1994) Guardians of the Gulf: A History of America's Expanding Role in the Persian Gulf, 1833-1992. *Pacific Historical Review*, 63(2), 270.
- 33) Mesić, M. (2002) *Međunarodne migracije: tokovi i teorije*, Zagreb: Filozofski fakultet, zavod za sociologiju.
- 34) Miller, R., Baumeister, S. (2013). Managing Migration: Is border control fundamental to anti-trafficking and anti-smuggling interventions?. *Anti-Trafficking Review*, (2).
- 35) Moreau, M. A. (2018) ILO Convention 29 Forced Labour Convention, 1930 (No. 29). *International and European Labour Law*.
- 36) OSCE, (2006) *From Policy to Practice: Combating Trafficking in Human Beings in the OSCE Region, 2006 annual report submitted by the Anti-Trafficking Assistance Unit*. Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe.
- 37) Pattison, P. *New labour law ends Qatar's exploitative kafala system*, The Guardian (2020.) Dostupno na: [New labour law ends Qatar's exploitative kafala system | Qatar | The Guardian](#) . Pristupljeno: 4.11.2021.
- 38) Phillips, N. (2011) *Migration in the global political economy*. Boulder, CO, USA: Lynne Rienner Publishers.

- 39) Radionov, N., & Savić, I. (2019). Utjecaj iregularnih migracija, krijumčarenja i trgovanja ljudima na kopnenu transportnu industriju: slučaj Hrvatske. *Poredbeno pomorsko pravo*, 58(173), 103-149.
- 40) Toffolo, C. E. (2008). *The arab league*. Infobase Publishing.
- 41) United States Department of State, (2015). *Trafficking in Persons Report - United States of America*. Dostupno na : <https://2009-2017.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2015/index.htm> . Pristupljeno: 20.3.2022.
- 42) UN DESA (2017) *International Migration Report 2017*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs.
- 43) UN DESA (2019) *International Migrant Stock 2019*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs.
- 44) UN DESA, (1998) *Recommendations on statistics of international migration: Revision I*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs.
- 45) UNICEF (2014) *A study on early marriage in Jordan 2014*. Amman: UNICEF.
- 46) UNODC (2008) *An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action*. New York: United Nations Publications.
- 47) UNDOC (2008) *Toolkit to combat trafficking in persons*. New York: United Nations Publications.
- 48) UNODC (2016) *Global Report on Trafficking in Persons 2016* New York: United Nations publication.
- 49) UNDOC (2021) UNDOC Strategy, Dostupno na: <https://www.unodc.org/unodc/en/strategy/full-strategy.html> Pristupljeno 21.9.2021.
- 50) Vlada Republike Hrvatske (2021) Suzbijanje trgovanja ljudima, Dostupno na: <https://ljudskaprava.gov.hr/suzbijanje-trgovanja-ljudima/599> Pristupljeno: 21.9.2021.
- 51) Vrebac, I. (2020) Prevenirica trgovanja ljudima. Osijek: Znanstvena projektna konferencija.
- 52) Walk Free Foundation (2018) *The Global Slavery Index 2018: Arab States Report*. Perth: Australia.
- 53) Weeks, J. R. (2008) *Population : An Introduction to Concepts and Issues*. Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.

- 54) WRC (2006) *Displaced Women and Girls at Risk: Risk Factors, Protection Solutions and Resource Tools* New York: Women's Commission for Refugee Women and Children
- 55) Zelinsky, W. (1971) The hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review*, 61(1), 219-249.
- 56) Zimmerman, C., Hossain, M., Yun, K., Roche, B., Morison, L., Watts, C. (2006) *Stolen smiles: a summary report on the physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe*. London: London School of Hygiene and Tropical Medicine.

POPIS SLIKA I TABLICA

Popis slika:

Slika 1. Populacijski histogram migranta.....	9
Slika 2. Međunarodni migranti, prema glavnoj regiji prebivališta, 2005. do 2019. (milijuni).....	10
Slika 3. Prevencija trgovanja ljudima	15
Slika 4. Bliski Istok	22

Popis tablica:

Tablica 1. Međunarodni migranti, 1970. – 2019.....	8
Tablica 2. Procjene prevalencije modernog ropstva po zemljama.....	30